

Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu

Odsjek za pedagogiju

Stavovi studenata Pedagogije o profesiji pedagoga

Završni rad

Mentor: prof.dr. Amir Pušina

Studentica: Magdalena Rajković

Sarajevo, srpanj 2019.

Sadržaj

I	TEORIJSKA OSNOVA ISTRAŽIVANJA	2
1.	Uvod	2
2.	Predmet istraživanja	3
3.	Odrednice profesije	4
4.	Kompetencijski profil pedagoga	10
5.	Područja rada školskog pedagoga	17
6.	Društveni položaj pedagoga	33
II	METOD	36
1.	Cilj i zadaci istraživanja	36
2.	Sudionici	36
3.	Hipoteze istraživanja	36
4.	Identifikacija i klasifikacija varijabli	37
5.	Instrumenti istraživanja	38
5.1	Psihometrijske karakteristike mjernog instrumenta	38
6.	Analiza podataka	41
7.	Postupak	41
III	REZULTATI ISTRAŽIVANJA	44
1.	Poznavanje profesije pedagoga	44
2.	Područja rada pedagoga	52
3.	Kompetencijski profil pedagoga	54
4.	Društveni položaj pedagoga	58
IV	ZAKLJUČAK	69
V	LITERATURA	72
VI	PRILOZI	75
1.	Prilog 1	75

I TEORIJSKA OSNOVA ISTRAŽIVANJA

1. Uvod

Presudnu ulogu u odgoju ima obitelj ili bliža okolina u kojoj dijete odrasta. Međutim, važan element odgoja je i obrazovni sustav. Osim sa nastavnicima, učiteljima, ravnateljem djeca se susreću i sa pedagozima. U definiranju navedenih profesija, percepcije ljudi nisu ujednačene. Ravnatelji se povezuju sa rukovođenjem i upravljanjem, učitelji i nastavnici su prenositelji znanja dok posao stručnih suradnika mogima u potpunosti nije jasan. Organiziranje odgojno obrazovnog procesa u školi i rad na unapređenju kvalitete nastave, jedna je od osnovnih zadaća školskog pedagoga kao stručnog suradnika, pri čemu je nužno poznavanje načina funkcioniranja škole i školskog sustava. U suradnji s učiteljima i drugim stručnim suradnicima, pedagog sudjeluje u planiranju godišnjeg rada škole, pripremanju i realizaciji školskog odgojno-obrazovnog programa te je odgovoran za njegovu evaluaciju. Pedagog je zadužen za evaluaciju odgojno-obrazovnih rezultata, provođenje istraživanja u svrhu poboljšanja odgojno-obrazovne prakse. On se brine o stalnom stručnom razvoju nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti u školi. Pronalazi i realizira postupke za poticanje motivacije za učenje kao što radi i na unapređenju socijalnih odnosa u razredu. Također radi na planiranju i realizaciji stručnog usavršavanja nastavnog osoblja, roditelja i samih učenika kroz održavanje predavanja, radionica i sl. Najveći dio poslova pedagoga uključuje savjetodavni rad i pružanje stručne pomoći djeci, roditeljima i nastavnicima. Osim toga pedagog identificira darovite učenike te radi na prilagođavanju programa obrazovanja koji će poticajno djelovati na razvoj djetetovih potencijala. U suradnji s nastavnicima i drugim stručnim suradnicima radi na uključivanju, odnosno inkluziji učenika s teškoćama u razvoju. Specifične kompetencije stručnog suradnika pedagoga preduvjet su za kvalitetnu komunikaciju, savjetodavni rad, motivaciju suradnika, timski rad, postizanje kurikularnih ciljeva/ishoda, donošenje odluka te vrednovanje i samovrednovanje odgojno-obrazovnog rada.

Rad pedagoga nije ograničen samo na školske ustanove. Znanje i kompetencije pedagoga potrebne su i u predškolskim ustanovama. Njegova je primarna zadaća podizanje dnevne kvalitete života u vrtiću u skladu s djetetovim razvojnim i aktualnim potrebama. Osim predškolske pedagogije pedagozi se mogu specijalizirati i za rad u području obiteljske pedagogije, andragogije, specijalne pedagogije, pedagogije slobodnog vremena, industrijske

pedagogije, i dr. (Markušić, 2015). Međutim postavlja se pitanje kakav stav o pedagogima ima naše društvo? Je li prepoznatljiv njihov stručni ugled? Ovom pitanju će se pristupiti kroz istraživanje sa studentima koji su odabrali studij pedagogije, polazeći od pretpostavke da su upoznati sa prednostima i nadostacima profesije za koju se obrazuju.

Stoga će ovaj rad biti usmjeren na teorijski prikaz profesije pedagoga, njegovu ulogu unutar pedagoške djelatnosti, područja rada i kompetencije koje su neophodne u radu pedagoga. Kroz prikupljanje podataka o stavovima studenata o profesiji pedagoga nastojat ćemo steći uvid u stavove studenata o profesionalnom statusu pedagoga. Također od studenata će bit prikupljene informacije o razini poznavanja područja rada pedagoga, o kompetencijama koje bi pedagog trebao posjedovati kao i o trenutnom statusu pedagoga u društvu. Na taj način nastojat će se potaknuti na promišljanje o dobrobitima pedagoškog rada te načinima promicanja struke koja to u potpunosti zaslužuje.

2. Predmet istraživanja

Kako to sam naslov rada sugerira, predmet istraživanja jesu stavovi studenata pedagogije o profesiji pedagoga. Suvremena pedagoška djelatnost pred stručne suradnike, pedagoge postavlja velike izazove. U svakodnevnoj praksi, uz uobičajene, pedagog obavlja i brojne nove zadaće. Osvrnemo li se na početke i prve razloge uvođenja pedagoga kao stručnih suradnika u škole, zamjećujemo isticanje uloge pomagača ravnatelju s ciljem što uspješnijeg pedagoškog vođenja i usmjeravanja škole (Staničić, 1999, prema Fajdetić, Šnidarić, 2012). Osnova današnje razvojne pedagoške djelatnosti je predviđanje, osmišljavanje, poticanje i usmjeravanje razvoja pedagoškog procesa u skladu s potrebama i razvojnim potencijalima učenika (Staničić, 2006). Sve se više teži profesionalizmu profesija prosvjetnih djelatnika. Međutim, još uvijek se traga za prepoznatljivošću pedagoške struke, njezinog profesionalnog statusa, svrsishodnosti djelovanja i ugleda unutar društvenih okvira. Shodno navedenom, ovo istraživanje bit će usmjereno ka utvrđivanju stavova studenata o profesionalnom statusu i ugledu pedagoga, kroz ispitivanje poznavanja profesije, područja rada, kompetencija pedagoga te procjenjivanje ugleda pedagoške profesije u društvu.

3. Odrednice profesije

Kada je riječ o profesiji, vrlo često se u njezinu definiranju oslanjamo na zanimanja kojima se ljudi bave. Prema Ž. Šporer u pojmu „profesija“ razumijeva se zanimanje „koje ima monopol nad nekim kompleksnim dijelom znanja i praktičnih vještina za koje je potrebno dugotrajno školovanje, tzv. visoko obrazovanje, te tako postaje jasno prepoznatljivo u društvu“ (Šporer, Ž., 1990, prema Petričević, 2011). No važno je razlikovati termine *profesija* i *zanimanje*. Prema Zakonu o standardnoj klasifikaciji zanimanja, koji je donijela Vlada Federacije BiH (2012), „Zanimanje je statističko-analička kategorija koja obuhvaća skup poslova i radnih zadataka (radnih mjesta) koji su svojim sadržajem i vrstom organizaciono i tehnološki toliko srodni i međusobno povezani da ih obavlja jedan izvršilac koji posjeduje odgovarajuća znanja, sposobnosti i vještine“. Za razliku od zanimanja, podrijetlo profesije povezano je uz pojavu i razvoj sveučilišta i zanimanja naglašene društvene moći (npr. liječnika, pravnika, inženjera, itd.).

Neki autori (Šporer, 1990; Cindrić, 1995, prema Ledić, Staničić, Turk, 2013) navode kako profesiju određuju:

- razvijenost njezinih teorija i tehnologija
- pravo na stručnu ekspertizu (monopol)
- prepoznatljivost u društvu
- organiziranost i
- profesionalna etika

Ove odrednice su ujedno odrednice i većine zanimanja. Međutim razliku između zanimanja i profesije treba tražiti u razini razvijenosti pojedinih odrednica. Ta je odrednica znatno viša u profesija. Odgovor na pitanje koliko je profesija školskih pedagoga razvijena kroz navedene odrednice iznijeli su Ledić, Staničić, Turk (2013).

1) Razvijenost teorija i tehnologija profesije školskog pedagoga

Svaka profesija svoje utemeljenje ima u jednoj ili više znanosti ili znanstvenih disciplina. Većina profesija u obrazovanju zapravo su interdisciplinarne jer su utemeljene na više znanstvenih disciplina. Za pedagoge u praksi nedvojbeno su relevantne discipline kao što su opća i školska pedagogija, didaktika, metodologija, pedagoška i razvojna psihologija,

sociologija obrazovanja i metodika rada pedagoga. Profesionalnost pedagoga u području teorije i tehnologije najviše se očituju u razini njihova poznavanja znanosti i znanstvenih tehnika te po raspolaganju odgovarajućim instrumentima i opremom koji osiguravaju kvalitetno ostvarivanje njihovih funkcija i doprinos unapređivanju prakse.

Budući da pedagogija kao znanost obiluje mnoštvom odgovarajuće stručne i znanstvene literature može se zaključiti kako su znanstvene discipline važne za profesiju školskog pedagoga relativno dobro razvijene. S druge strane postavlja se pitanje koliko pedagozi poznaju literaturu važnu za njihov profesionalni razvoj. Također nije riješeno jedno od ključnih pitanja za znanstvenu zasnovanost rada pedagoga, a to je pitanje instrumenata koje pedagozi primjenjuju u svom radu. Može se zaključiti da nedostaje osnovni „alat“ koji bi pedagoga učinio vjerodostojnijim profesionalcem za pedagošku razvojnu-savjetodavnu djelatnost u odgojnoj i obrazovnoj ustanovi.

2) Pravo pedagoga na stručnu ekspertizu (monopol) kao odrednica njegove profesije

Važna karakteristika svake profesije je monopol nad vršenjem određene djelatnosti. Njime se osigurava poštivanje osnovnih principa struke. Monopol koji neka profesija ima nad određenim područjem država definira zakonima. U dokumentu *Pedagoški standardi i opći normativi za osnovni odgoj i obrazovanje i normativi radnog prostora, opreme, nastavnih sredstava i učila po predmetima za osnovnu školu*, koji je donijela Vlada Kantona Sarajevo navodi se „Za praćenje, analiziranje i unapređivanje odgojno-obrazovnog rada u školi, stručnu saradnju s učenicima, nastavnicima, ostalim stručnim saradnicima, roditeljima, te za neposrednu koordinaciju s pedagoškom službom škola ima pedagoga-psihologa, pedagoga ili psihologa. Profil i nivo obrazovanja utvrđen je kako slijedi: - pedagog-psiholog - prof. pedagogije i psihologije, - pedagog - prof. pedagogije, - psiholog - diplomirani psiholog ili profesor psihologije“. Ledić i sur. (2013) navode kako je na području Hrvatske 1996. *Pravilnikom o stručnoj spremi i pedagoško-psihološkom obrazovanju odgajatelja, učitelja, nastavnika i stručnih suradnika* dozvoljeno zapošljavanje nastavnika na radna mjesta pedagoga. Rezultat toga bilo je to da se na zavodima za zapošljavanje pojavljivalo sve više kvalificiranih stručnjaka-pedagoga, dok se njihova potencijalna radna mjesta popunjavaju nestručnim osobama. Na sreću, 2008. godine novim zakonskim odredbama nalaže se na mjesto stručnog suradnika osoba koja je završila diplomski sveučilišni studij odgovarajuće vrste odnosno studij koji priprema pedagoge kao odgojno-obrazovne stručnjake. Navedeno

predstavlja primjer narušavanja monopola i ugleda profesije pedagoga što predstavlja poticaj deprofesionalizaciji.

(Hadžić-Suljkić, 2014) navodi kako se kroz povijest položaj pedagoga mijenjao u pravcu sve veće profesionalizacije stručno-pedagoškog rada. Pedagozi su postali glavna pokretačka snaga u unapređenju kako internog razvoja škole tako i cjelokupnog školskog sustava. „Zbog važnosti, stručnosti, složenosti, osetljivosti i obimnosti posla koji obavljaju, s pravom se može govoriti o instituciji stručnih saradnika“ (Hadžić-Suljkić, 2014:8). Pedagog kao stručnjak u odgoju i obrazovanju zasigurno na osnovu znanja i svoje stručnosti ima pravo na monopol u obavljanju svoga posla.

3) Prepoznatljivost profesije školskog pedagoga u društvu

Stupanj prepoznatljivosti profesije u društvu Šporer definira kao kolektivnu predodžbu koju članovi šire društvene zajednice imaju o nekoj profesiji, a koja se stvara na temelju slike o poslu kojeg profesija obavlja, tipu ekspertize koju pruža, ponašanja prema korisnicima usluga, te organizaciji kroz koju profesionalci najčešće pružaju usluge (Burić, 1990). Informacije o osobi se dopunjavaju i obogaćuju vezivanjem njezina imena s njegovom profesijom. Ona određuje pojedinca na društvenoj ljestvici, govori o količini, vrsti i kakvoći obrazovanja koju je pojedinac stekao, zatim o načinu i sadržaju o kojem je poželjno komunicirati s takvom osobom. Međusobno povezane profesije toj općoj slici o određenoj profesiji dodaju još informacija kao što su podaci o instituciji na kojoj je osoba stekla obrazovaje, kod kojih je profesora studirala, kakav je uspjeh postigla i sl. Sve ovo upućuje na zaključak da se pripadnost određenoj profesiji vrednuje te da je njezino jasno prepoznavanje bitna odrednica svake profesije. Pedagozi se često opisuju stereotipima. On je za javnost netko tko se bavi odgojem i obrazovanjem, što ga bitno ne razlikuje od nastavnika. Za roditelje i učenike predstavlja osobu kojoj se učenici šalju da bi se kaznili. Za nastavnika pedagog je poput inspekcije (Ledić i sur. 2013). Na osnovu svega navedenog može se zaključiti da je prepoznatljivost pedagoga, kao odrednica njegove profesije još uvijek nisko razvijena. Naravno, njezina prepoznatljivost može se poboljšati. Ledić i sur. kao jedan od prijedloga navode nužno poboljšanje komunikacije s korisnicima odgojno-obrazovnih usluga (učenici, roditelji) ali i ostalim sudionicima tog procesa (nastavnici, ravnatelj, ustanove u školskoj okolini). Kroz jasnu komunikaciju pedagozi trebaju sve aktere odgojno-obrazovnog procesa upoznati s područjima svoga rada kako bi na konkretan način pojasnili svoje radne ciljeve, profesionalne kompetencije i dostignuća u području znanosti na kojima se temelji pedagogija.

Sve to doprinijelo bi boljem razumijevanju profesije pedagoga i poboljšavanju profesionalnog digniteta. To se može postići kroz različita predavanja, roditeljske sastanke, stručne skupove, informativnim materijalima.

4) Organiziranost kao odrednica profesije školskog pedagoga

Organiziranost neke profesije obično se procjenjuje (Ledić i sur., 2013:30) :

- na temelju organiziranosti institucija koje obrazuju pripadnike profesije
- po tipovima organizacija u kojima se zapošljavaju pripadnici profesije,
- po djelotvornosti strukovnih udruga pripadnika profesije

Svoje dodiplomsko obrazovanje pripadnici profesije stječu na visokoškolskim ustanovama. Pa su stoga trajanje studija, struktura usvojenog znanja i osposobljenost za njegovu učinkovitu primjenu najznačajniji pokazatelji profesionalnog autoriteta određene profesije. Osim dodiplomskog studija, cijenjene profesije organiziranost svog obrazovnog sustava dokazuju i putem poslijediplomskog studija, stjecanjem magisterija i doktorata znanosti u svom području (Ledić i sur., 2013). Odsjek za pedagogiju na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, osnovan je 1963. i prva generacija studenata koja je upisala studij na ovom Odsjeku upisala se šk. 1963/64. godine. Pedagoške znanstvene discipline razvijale su se na Filozofskom fakultetu, u okviru Odsjeka za filozofiju, znatno prije osnivanja samog Odsjeka, gdje je okupljen neophodan kadrovski i organizacijski potencijal. Prvi stalni nastavnici na novoosnovanoj katedri a kasnije Odsjeku za pedagogiju, na pedagoškim predmetima bili su Petar Mandić, Nikola Filipović, Branko Rakić, Muhamed Muradbegović, a nastavnici na predmetima iz psihologije Aleksandar Bojkovski i Ismet Dizdarević. Pored stalnih nastavnika, jedan broj gostujućih profesora pomogao je stasanju i kadrovskom jačanju Odsjeka za pedagogiju: Zlatko Pregrad, Mihajlo Ogrizović, Boris Petz iz Zagreba, te Borivoje Samolovčev, Tihomir Prodanović i Radivoj Kvašček iz Beograda. Od 1969. Odsjek za pedagogiju, u skladu s društvenim potrebama, transformiran je u Odsjek za pedagogiju i psihologiju. Zapravo, u tim procesima transformiranja Odsjek najprije nosi naziv Odsjek za pedagogiju s psihologijom, a nešto kasnije mijenja ime u Odsjek za pedagogiju i psihologiju. Odsjek za pedagogiju danas radi kao kadrovski jak i polaznicima atraktivan Odsjek, obrazujući u toku petogodišnjeg studija pedagoge kao stručnjake za oblast odgojno-obrazovnog rada u školskim institucijama, ali i šire. Razvoj Odsjeka stvorio je dobre pretpostavke za jačanje stručnog i znanstvenog potencijala i u oblasti psihologije. U to vrijeme na Odsjeku za pedagogiju i psihologiju razvijali su se i kadrovski stasali psiholozi

Ismet Dizdarević, Nedjeljka Gajanović, Ratko Dunđerović, Ejub Čehić, Petar Stojaković, Ranko Đapić i dr. Od šk. 1988/89. iz Odsjeka za pedagogiju i psihologiju izdvajaju se dva samostalna odsjeka, Odsjek za pedagogiju i Odsjek za psihologiju. Danas su to dva kadrovski jaka i na Filozofskom fakultetu značajna odsjeka, čiji ugled u stručnoj i znanstvenoj javnosti stalno raste. Članovi Odsjeka obavljaju mnoge značajne funkcije i aktivnosti, ne samo u oblasti obrazovanja, znanosti i kulture, nego i u domenu javnog i političkog života. Oni su aktivno sudjelovali u razvijanju pedagoških udruženja, stasanju i afirmaciji pedagoških glasila, obavljali su ministarske funkcije, funkcije predsjednika Predsjedništva BiH (Nikola Filipović), kao i funkcije prorektora, dekana i prodekana, te sudjelovali na brojnim pedagoškim skupovima i susretima u zemlji i inozemstvu. Dvoje nastavnika su i članovi ANUBiH: dr. Petar Mandić i dr. Adila Pašalić Kreso. Pored nastavnog rada i naučnog osposobljavanja stručnjaka iz prakse zainteresiranih za znanstveno-istraživački rad, nastavnici i suradnici ovog Odsjeka objavili su niz zapaženih monografija, studija, udžbenika, zbornika i priručnika. Pedagoška biblioteka je dobro opremljena, kako domaćom tako i stranom literaturom. Danas se studij na Odsjeku za pedagogiju organizira u tri ciklusa, pa dodiplomski studij traje tri, a postdiplomski dvije godine (Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Odsjek za pedagogiju, 2018).

Još jedan od kriterija za procjenu organiziranosti profesije pedagoga jest društvena važnost organizacija u kojima se zapošljavaju pedagozi. Onoliko koliko je u društvu cijenjeno školstvo, obrazovanje, kvaliteta odgojno-obrazovnog rada, toliko će biti cijenjeni i stručnjaci koji sudjeluju u odgojno-obrazovnom radu. Utjecaj i ugled profesionalnih udruga također je bitan čimbenik statusa neke profesije. One omogućuju povezivanje pripadnika profesije, usklađivanje njihova djelovanja u javnosti, rad na podizanju razine njihove kompetencije. Školski pedagozi imaju relativno moćne strukovne udruge koje su dobro organizirane. S druge strane povijesna analiza pokazuje kako aktivnost udruga ne čini dovoljno za svoje članove, najprije zbog nedovoljno zalaganja za razvoj profesije kao i ne reagiranja na anomalije koje ugrožavaju ugled profesije pedagoga (Ledić i sur., 2013).

Može se zaključiti da je organiziranost kao odrednica profesije pedagoga, zadovoljavajuća, iako bi njezina kakvoća mogla biti znatno bolja.

5) Profesionalna etika kao odrednica profesije školskog pedagoga

Profesionalna kultura kao skup vrijednosti ili osnovnih načela sastavni je dio svake dobro profilirane struke. To je posebice značajno u strukama u kojima je izravni rad s ljudima

najvažnija dimenzija profesionalnog identiteta. U takvim su profesijama stručnjaci stalno u situaciji da procjenjuju ljude s kojima rade te donose svakodnevno brojne odluke kojima mogu u značajnoj mjeri utjecati na život tih ljudi. Međutim nije dovoljno osloniti se na općevažeća moralna načela i vrijednosni sustav pojedinca. Potrebno je staviti većinu stručnjaka u situaciju da prihvate profesionalne vrijednosti svoje struke te pripadajuća propisana moralna ponašanja standardizirana kroz etički kodeks. Etički kodeks neke profesije zamjenjuje nepisane vrijednosne standarde po kojima se podrazumijeva da će osoba djelovati u skladu sa zahtjevima profesije i dobrobiti drugih ljudi. Može se reći da je etički kodeks neke profesije izraz njenog samorazumijevanja o tome da se konstituirala kao profesija i o tome koja profesionalna ponašanja uvažavaju minimalne standarde profesionalnosti, a koja ne (Žižak, 1999).

Kako se etika profesije formalizira u obliku pisanog etičkog kodeksa, tako uz pisani etički kodeks postoje i tzv. nepisana pravila koja nisu ništa manje važna, a kojih se istinski profesionalci pridržavaju u primjeni svog stručnog znanja (Staničić, 2001, prema Ledić i sur. 2013).

Profesionalna etika obično normira (Ledić i sur., 2013:31):

- nesebičnu primjenu stečenog znanja za opće dobro,
- primjenu znanstvenih dostignuća svoje profesije bez obzira na moguće pritiske,
- profesionalno ponašanje u odnosima: profesionalac-korisnik, kolege profesionalci između sebe, profesionalac-organizacija u kojoj radi i profesionalac-društvo.

Što se tiče profesije pedagoga, profesionalna etika uključuje etička načela kojih se pedagozi trebaju pridržavati u suradnji sa subjektima odgojno-obrazovnog procesa, pri čemu se misli na učenike, odgajatelje, učitelje, nastavnike, roditelje, rukovoditelje i kolege drugih profila stručnosti.

Primjena tih načela u radu školskog pedagoga prepoznaje se ako on (Ledić i sur., 2013: 31, 32) :

- na prvo mjesto stavlja dobrobit učenika i njegova razvoja,
- poštuje tajnost povjerenih mu podataka o učeniku, nastavniku ili roditelju,
- skrbi o dostojanstvu učenika, nastavnika i roditelja i zna odmjeriti količinu i kvalitetu komunikacije,

- pridržava se znanstvenih dostignuća svoje struke i dosljedno ih primjenjuje u svom radu,
- kontrolira emocionalni odnos radi izbjegavanja subjektivnosti i izvođenja pogrešnih zaključaka,
- uvažava svoje kolege i poštuje njihovu profesionalnost,
- svoje spoznaje i pozitivna iskustva u radu dijeli s pripadnicima svoje profesije i time doprinosi njezinoj afirmaciji,
- ne podliježe pritiscima neprofesionalaca,
- ne zluporabljuje struku za osobne interese.

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo izradilo je dokument, Etički kodeks, koji je namijenjen svim zaposlenim u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama Kantona Sarajevo, a čije je poštivanje i provođenje obavezno za sve zaposlene.

Promatrajući temeljne odrednice profesije, utvrđeno je da je svaka od njih razvijena ali da unutar svake još uvijek postoji prostor za unapređivanje, osobito u području prepoznatljivosti profesije pedagoga kao i ostvarivanju prava pedagoga na stručnu ekspertizu (monopol). Profesionalnost pedagoga moguće je ostvariti tek pravom na stručnu ekspertizu (monopol) za koju se treba izboriti suverenosti u struci ali i zakonodavstvom.

4. Kompetencijski profil pedagoga

Danas se sve više govori o kompetencijama kako u kontekstu radnog okruženja tako i u kontekstu obrazovanja. Ledić, Staničić, Turk (2013), navode da se pojam kompetencije prvi puta spominje u časopisu *American Psychologist* 1973. godine, a upotrijebio ga je američki psiholog David McClelland. Kompetencija se danas definira na različite načine. Stjepan Staničić kompetencije definira kao „odlike, znanja i kvalifikacije potrebne školskom pedagogu da bi uspješno vodio prema ostvarenju stručnopedagoških ciljeva škole i unapređivanju kvalitete pedagoškog procesa u njoj” (Staničić, 2005, prema Fajdetić, Šnidarić, 2014). Tako Klaić (2001:715), u Rječniku stranih riječi, kompetenciju definira kao: „1. nadležnost, djelokrug, ovlaštenje neke ustanove ili osobe, mjerodavnost; 2. područje u kome neka osoba posjeduje znanja, iskustvo; 3. prinadležnosti koje nekome pripadaju“. Za pojam

"kompetentan", Klaić navodi da je to netko tko je: „1. sposoban, upućen, vlastan, koji zna, vrstan, koji je upućen u nekom području; 2. koji po svom zvanju ili opunomoćenjima ima pravo nešto rješavati ili raditi, suditi o nečemu; nadležan, ovlašten, mjerodavan, osposobljen“. Ledić i sur. (2013) kažu da je prilikom definiranja kompetencija važno naglasiti da je priroda kompetencija razvojna. Ono što pojedinac može raditi neposredno ovisi o razini njegovog profesionalnog funkcioniranja, pa početnik, kako stječe sve više i više iskustva, postaje kompetentniji baviti se sve složenijim zadacima.

Osvrnemo li se na početke i prve razloge uvođenja pedagoga kao stručnih suradnika u škole, zamjećujemo isticanje uloge pomagača ravnatelju s ciljem što uspješnijeg pedagoškog vođenja i usmjeravanja škole (Staničić, 1999., prema Fajdetić, Šnidarić, 2014:238). Osnova današnje razvojne pedagoške djelatnosti je predviđanje, osmišljavanje, poticanje i usmjeravanje razvoja pedagoškog procesa u skladu s potrebama i razvojnim potencijalima učenika (Staničić, 2006, prema Fajdetić, Šnidarić, 2014:238). Sukladno tomu, autori prijedloga Konceptije razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika (Jurić i sur., 2001., 26, prema Fajdetić, Šnidarić, 2014) navode zadaće razvojne pedagoške djelatnosti:

- 1) deskriptivno-analitičke zadaće, odnosno prikupljanje podataka o odgojnom procesu, njihova sistematizacija, klasifikacija, analiza te mjere potreba korisnika;
- 2) eksplorativno-eksplikativne zadaće koje obuhvaćaju kvalificirano ispitivanje pojava i procesa s ciljem odgovarajućeg djelovanja;
- 3) zadaće modeliranja i projektiranja u radu na stvaranju racionalnih pretpostavki za uvođenje promjena;
- 4) inovativno-razvojne zadaće, tj. uvođenje novog načina, tehnologije ili cilja te stabilizacije novog stanja i
- 5) normativne zadaće koje pretpostavljaju rad na izgrađivanju standarda i operativne procedure-tehnologije rada, metodičkih rješenja, didaktičkih paketa, socijalnih odnosa i ciljeva.

Funkcije i poslovi što ih pedagog u okviru svoje uloge u školi treba obavljati, podrazumijevaju i raznolikost kompetencija. Staničić (2005) navodi da se kompetencije mogu (uvjetno) imenovati kao formalne i stvarne.

- 1) Formalne kompetencije- Pod formalnim kompetencijama školskog pedagoga mislimo na kvalifikaciju stečenu tijekom dodiplomskog studija i na radno iskustvo u školskoj praksi.

- 2) Poželjne kompetencije školskih pedagoga- U određivanju strukture kompetencija pedagoga potrebnih za razvojnu pedagošku djelatnost u školi Staničić (2005) polazi od analize priloga nekolicine autora koji su takve sistematizacije izradili za voditelje u obrazovnim i drugim institucijama. Imajući u vidu da pedagog u školi vodi i usmjerava razvoj primjerice, Weihrichi Koontz (1994) govore o tehničkim (stručnim), socijalnim (komunikaciji i motiviranju), konceptualnim (sagledavanju funkcioniranja u širem kontekstu) i operativnim kompetencijama (oblikovanju prihvatljivih rješenja) (Weihrich, H. i Koontz, H.,1994, 6, prema Staničić 2005). Sveto Marušić (1993, prema Staničić, 2005) imenuje tri profila voditelja: osobni, profesionalni i poslovni. Osobni profil karakteriziraju: poduzetnost, komuniciranje, vitalnost, kreativnost i sl. Profesionalni profil čine: pouzdanost, integritet, predanost i poistovjećivanje s ciljem. Poslovni profil pokazuje koliko voditelj razumije narav i svrhu programskih zadaća ustanove. Taj se profil očituje u: učinkovitosti, racionalnosti, razumijevanju procedura, kvaliteti i zadovoljstvu. (Marušić, S., 1993: 99, 100, prema Staničić, 2005).
- Naime, Wojach (1992) navodi sljedeće temeljne kompetencije: postavljanje okvirne vizije i ciljeva, pružanje pomoći osoblju u postizanju konsenzusa oko stručnih pitanja, umijeće rješavanja sukoba, sposobnost motiviranja za ulaganje truda, umijeće predočavanja svrhovitosti rada, osiguravanje legitimiteta stručnom radu, suradnju s relevantnim institucijama (Wojach, R. B., 1992, prema Staničić, 2005).

Kompetencije školskog pedagoga osim navedene podjele, mogu se sažeti i u pet kategorija. To su sljedeće:

- 1) Stručno-pedagoške kompetencije koje se odnose na poznavanje procesa odgoja i obrazovanja,
- 2) Kompetencije koje se odnose na međuljudske odnose i rad s ljudima,
- 3) Organizacijko-razvojne kompetencije i poznavanje funkcija procesa odgoja i obrazovanja,
- 4) Poznavanje školskog poslovanja ili upravno-administrativne kompetencije te,
- 5) Radno-izvršne kompetencije, odnosno ponašanje u praksi (Staničić, 2003, prema Ledić, Staničić, Turk, 2013:41).

Iz navedenog se može zaključiti da još uvijek ne postoji općeprihvaćen model koji bi dao jednoznačan odgovor na pitanje o kompetencijama pedagoga potrebnim u svakodnevnom radu. Umjesto toga razvijene su različite teorije s nizom modela unutar njih. Staničić(2005),

zaključuje da se kompetencije pedagoga, što ih on iskazuje u svome neposrednom djelovanju, mogu strukturirati kao osobna, razvojna, stručna, socijalna i akcijska.

Osobna kompetencija je karakteristična značajka doživljavanja, ponašanja i reagiranja pedagoga, a prepoznaje se u odlikama kao što su: marljivost, odlučnost, samopouzdanje, inteligencija, inicijativnost, odgovornost, iskrenost, povjerenje, komunikativnost i sl.

Razvojna kompetencija pedagoga uključuje znanja vezana za stvaranje vizije razvoja, uvođenje inovacija, korištenje tehnologije u funkciji razvoja, poznavanje potreba klijenata svoje ustanove. Ova kompetencija ima i svoj administrativni aspekt koji podrazumijeva umijeće organiziranja rada, poznavanje upravno-pravnih normi i sl.

Stručna kompetencija uključuje znanja iz struke vezana za unapređivanje procesa rada. Ta kompetencija uključuje poznavanje organizacije pedagoškog procesa, programiranje i didaktičko oblikovanje nastavnog rada, poznavanje prosvjetnog zakonodavstva, umijeće analiziranja i vrednovanja rezultata odgojno-obrazovnog rada i dr.

Socijalna kompetencija se odnosi se na znanja i sposobnosti u području međuljudskih odnosa. Ona uključuje poznavanje načela tijeka međuljudskih odnosa, znanje rješavanja konflikata, poznavanje poticajnog komuniciranja, umijeće motiviranja zaposlenih, prepoznavanje i poštovanje individualnih vrijednosti, izbor odgovarajućeg stila vođenja i dr.

Aksijska kompetencija se odnosi na izravno praktično djelovanje (aktivnost) pedagoga u odgojno-obrazovnoj ustanovi i izvan nje. Vezana je za rad na osiguravanju uvjeta za ostvarivanje ciljeva obrazovne ustanove, suradničko ponašanje, aktivno i konstruktivno sudjelovanje u rješavanju problema, priznavanje i poštovanje doprinosa suradnika, poticanje na rad osobnim primjerom, vođenje prema prepoznatljivoj viziji i sl. (Staničić, 2005).

Ovim kompetencijama možemo dodati i *kompetencije europske dimenzije u obrazovanju* kojom se ispituje procjena važnosti i osposobljenosti studenata pedagogije budućih pedagoga za procese povezane s uključivanjem u europski obrazovni prostor (Ledić, Turk, 2013).

Iako su navedene kompetencije svrstane u pet (šest) kategorija, svaka od njih važna je za rad školskog pedagoga. Uspješan odgojno-obrazovni rad postiže se kombinacijom različitih odrednica iz svake kompetencije.

S navedenim određenjima kompetencija može se usporediti i određenje autorice Žižak (1997), koja navodi 3 elementa profesionalne kompetentnosti: profesionalna znanja, profesionalne vještine i osobni potencijali, talenti, tj. karakteristike ličnosti. Znanja uključuju sva ona znanja o djeci, njihovu razvoju i potrebama, poteškoćama i problemima u procesu osobnog razvoja i socijalne integracije, te sva druga znanja koja daju smisao, ojačavaju i podupiru profesionalne oblike ponašanja ili olakšavaju proces donošenja odluka. Vještine obuhvaćaju specifišne kognitivne, interpersonalne, socijalne pa i motoričke sposobnosti kojima se operacionalizira profesionalni identitet, kao i sposobnosti stvaranja okruženja u kojem se profesionalno djeluje. Osobnost podrazumijeva sve druge osobne potencijale-od izgleda i osobina ličnosti, preko životnih iskustava do posebnih talenata koje osoba, udružujući ih sa znanjima i vještinama, svakodnevno koristi u ostvarenju svoje profesionalne uloge.

Ledić i sur. (2013), navode da je kompetencija aktivnog građanina jedna od značajnijih kompetencija studija pedagogije. U radovima domaćih autora ona je potpuno zanemarena i ne uzima se u obzir. Promatranje razvoja različitih koncepcija poželjnog, odnosno „dobrog građanina“ nužno je zbog implikacija koje njihovo (ne)prihvatanje ima na obrazovne programe. Pitanje koje se nameće jest kakav je građanin (stručnjak, nastavnik, pedagog) potreban za održivost stabilnog demokratskog društva. Autori navode kako Detjen (2000), upućuje na tri temeljne karakteristike kompetentnog i aktivnog građanina u demokratskom sustavu: prva se odnosi na njegovo razumijevanje smisla, ciljeva i načina funkcioniranja demokracije, kompetentan bi građanin zatim trebao dijeliti uvjerenja i vrijednosti demokracije poput slobode, solidarnosti, tolerancije i jednakosti prava, i u konačnici, ako su ispunjena prethodna dva uvjeta, aktivno sudjelovati u procesima javnih rasprava te u donošenju odluka. Aktivan bi građanin trebao biti zainteresiran, svjestan pripadnosti demokratskoj zajednici i odgovornosti prema njoj, uključivati se u rad zajednice u situacijama kada za to postoji potreba i zagovarati isto kod drugih.

Jedan od projekata kojima se nastojalo promicati aktivno građanstvo u demokratskom društvu bio je "Obrazovanje za demokratsko građanstvo" (Education for Democratic Citizenship - EDC). Pokrenulo ga je Vijeće za kulturnu suradnju Vijeća Europe 1997. godine s ciljem određivanja vrednota i vještina koje su pojedincu potrebne da postane participativan građanin te načina kojima se te vrednote i vještine mogu naučiti i prenijeti drugima.

Duerr, Spajić-Vrkaš, Ferreira Martins, (2002:81) navode da obrazovanje za demokratsko građanstvo podrazumijeva:

- multiperspektivni, interdisciplinarni i kontekstualni pristup poučavanju i učenju za demokratske promjene;
- razvoj i spajanje posebnih kognitivnih, afektivnih i praktičnih vještina i kompetencija koje pojedincu omogućuju da primjerenije odgovori na potrebe participativne demokracije i njene rizike;
- cjeloživotno stjecanje, prihvaćanje, primjenjivanje i daljnje jačanje prava i odgovornosti građana;
- osnaživanje shvaćeno u smislu individualnog i kolektivnog kapaciteta za akciju i promjenu temeljenih na porastu svijesti o društveno važnim izborima;
- okolinu koja priznaje i razvija horizontalne obrasce međuovisnosti pojedinaca i grupa;
- uvjete koji vode obnavljanju društvenih veza promicanjem višestrukih identiteta građana i društvenog uključivanja;
- suradnju i partnerstvo između svih aktera i sektora na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini u izradi i primjeni odgojno-obrazovnih strategija za postizanje ciljeva građanskog društva

Tijekom rada na projektu “Obrazovanje za demokratsko građanstvo”(Duerr, Spajić-Vrkaš, Ferreira Martins, 2002) predložene su dvije klasifikacije ključnih kompetencija za djelotvorno sudjelovanje u demokraciji i civilnom društvu, koje imaju ulogu radnih okvira za određivanje područja i ciljeva obrazovanja za demokratsko građanstvo. Razlikuje se minimalni i maksimalni “paket” ključnih kompetencija. Maksimalni paket sadrži sljedeće kompetencije:

- politička i pravna dimenzija, koja obuhvaća znanja, vještine, stavove i prakse povezane s funkcioniranjem političkog i pravnog sustava;
- društvena dimenzija, koja uključuje kompetencije važne za promicanje društvenih odnosa;
- ekonomska dimenzija, koja obuhvaća posebne kompetencije važne za funkcioniranje gospodarstva i tržišta;
- kulturna dimenzija, koja se odnosi na kompetencije važne za razumijevanje i korištenje kulturne baštine u svojoj raznolikosti.

U projektu F. Audigier, predlaže sljedeću podjelu:

- kognitivne kompetencije - uključuju kompetencije pravne i političke naravi, znanje o globalnim problemima, kompetencije proceduralne naravi te poznavanje načela i vrednota ljudskih prava i demokratskog građanstva;
- afektivne kompetencije i vrijednosni izbori - odnose se na uvjerenje i priklanjanje načelima koje promiče obrazovanje za demokratsko građanstvo, primjerice: slobodi, jednakosti i solidarnosti;
- kompetencije za akciju - odnose se na sposobnost življenja i suradnje s drugima, sposobnost rješavanja sukoba u skladu s pravnim načelima demokracije i sposobnost sudjelovanja u javnim debatama.

Dalje se navode i vjerojatno najnužnije kompetencije i “učenika” i “učitelja” u stvaranju i održavanju interaktivne okoline za učenje u učionici i školi, sljedeće su:

- kritičko mišljenje - sposobnost nalaženja, raščlanjivanja i selekcioniranja informacija primjenom interdisciplinarnog znanja, višestrukih vještina i kritičkog pristupa; sposobnost donošenja znalačkih zaključaka temeljenih na dokazu, kao i sposobnost mijenjanja stavova pod utjecajem dokaza;
- kreativno mišljenje - sposobnost nalaženja novih i neuobičajenih veza u procesu rješavanja problema, uz uklanjanje prebrzih generalizacija, predrasuda i stereotipa;
- prosocijalno mišljenje i mišljenje usmjereno na društvo - sposobnost raščlanjivanja i vršenja izbora uz poštivanje potreba drugih i društva u cjelini, uklanjajući egotizam i etnocentrizam; otvorenost u komunikaciji s drugima i spremnost na učenje iz tuđih iskustava;
- mišljenje usmjereno budućnosti - sposobnost sagledavanja problema i procjenjivanja odluka u svjetlu osiguranja pravednije budućnosti za sve.

Uvid u poželjne kompetencije upućuje na potrebu stalne i sustavne brige za njihovo unaprjeđivanje. Rad pedagoga, kao stručnih saradnika u odgojno-obrazovnim ustanovama, obuhvaća široko područje rada. Stoga je nužno napuštanje tradicionalnog shvaćanja obrazovanja (diploma za sva vremena), odnosno napuštanje formalnih okvira obrazovanja. U društvu stalnih promjena i tehnološkog napretka pedagog bi trebao, osim na posjedovanje posebnih pedagoških znanja i vještina, pažnju usmjeriti i na razvoj osobina ličnosti i profesionalnih vještina koje su neophodne za uspostavljanje, građenje i unaprjeđivanje odnosa sa svim akterima odgojno-obrazovnog procesa.

5. Područja rada školskog pedagoga

Nastavnici, učenici, roditelji i drugi sudionici školskog života često pred pedagoge stavljaju različite izazove i očekivanja. Na temelju svojih potreba i percepcije rada pedagoga određuju što bi pedagog trebao raditi. Ovako uopćena određenja jako su nezahvalna, prije svega što se svaka odgojno-obrazovna ustanova razlikuje po svojim potrebama, vrijednostima, obrascima ponašanja. Ledić i sur. (2013) pod područjem rada školskog pedagoga podrazumijevaju aktivnosti (inventar poslova) koje on ostvaruje u odgojno-obrazovnoj ustanovi da bi pridonio vrsnoći pedagoškog procesa i njegovih rezultata. Hadžić-Suljkić (2015) ističe važnost utvrđivanja, prije svega, postojećeg stanja u školi, ranijih rezultata, uspjeha i problema s kojima se škola suočava/la, odgojno-obrazovnih zadaća škole kao i očekivanja zajednice. Tako pedagog svoje zadatke ostvaruje u neposrednom radu s učenicima, nastavnicima, roditeljima, školskom okolinom. Sve ovo ukazuje da je područje rada školskog pedagoga jako široko.

Ledić i sur. (2013) područja rada školskog pedagoga sistematizirano prikazuju u pet kategorija: (1) priprema za ostvarivanje programa odgojno obrazovne ustanove, (2) neposredno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu, (3) praćenje i vrednovanje odgojno-obrazovnog procesa, njegovih sudionika i ostvarenih rezultata, (4) osposobljavanje i stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika te (5) informacijska i dokumentacijska djelatnost. Autori ističu da školski pedagog mnoge od navedenih poslova dijeli s drugim profilima stručnih suradnika, učiteljima/nastavnicima, ravnateljem i dr.

1) Priprema za ostvarivanje plana i programa odgojno obrazovne ustanove

Plan i program svojevrstan je skup scenarija i vodiča prema cilju i zadaćama koje odgojno-obrazovna ustanova, u određenom vremenu, kani i treba ostvariti. Plan i program odgojno-obrazovne ustanove shvaća se kao oruđe, instrument sustavnog i organiziranog djelovanja aktera. On je polazna osnova razvojne pedagoške djelatnosti koja u ovom segmentu svojeg rada uključuje opće planiranje i organiziranje rada, izvedbeno planiranje i programiranje te ostvarivanje uvjeta za realizaciju planiranih aktivnosti.

Opće planiranje i organiziranje rada, kao područje razvojne djelatnosti pedagoga uključuje analizu ostvarenja prethodnih planova i programa, utvrđivanje odgojno-obrazovnih potreba okruženja, aktualizaciju višegodišnje vizije razvoja ustanove, izradu godišnjeg plana rada, utvrđivanje kalendara aktivnosti, određivanje smjena i radnih prostora za odgojno-obrazovni rad, izradu tjednog rasporeda rada (satnice),

utvrđivanje radnih zaduženja pedagoških djelatnika, organizaciju stručne prakse učenika i sl.

Izvedbeno planiranje i programiranje odnosi se na: utvrđivanje metodologije uzrade izvedbenog plana i programa, izvedbeno planiranje i programiranje odgojnog rada, nastave i izvannastavnih aktivnosti, planiranje i programiranje rada stručnih organa odgojno-obrazovne ustanove, nastave i uvođenja inovacija, planiranje praćenja napredovanja djece/učenika, suradnje s roditeljima, profesionalne orijentacije, javne afirmacije obrazovne ustanove, odgojnog, estetskog i ekološkog djelovanja, planiranje i programiranje stručnog usavršavanja djelatnika i dr.

Ostvarivanje uvjeta za realizaciju programa odnosi se na didaktičko-metodičko, estetsko i ekološko usklađivanje prostora odgojno-obrazovne ustanove, osiguravanje i uređivanje izložbenih prostora, pedagogizaciju prostora za odgojno-obrazovni rad, nastavu i učeničku praksu i sl.

2) Neposredno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu

Staničić i sur. (2013) navode da razvojna pedagoška djelatnost svoj pravi smisao dobiva neposrednim sudjelovanjem u radnom procesu odgojno-obrazovne ustanove. To neposredno sudjelovanje uključuje različita područja rada koje autori uvjetno svrstavaju u sedam područja: upis djece/učenika i formiranje odgojnih skupina/ razrednih odjela, uvođenje novih programa i inovacija, praćenje i izvođenje odgojno-obrazovnog procesa, rad s djecom/učenicima posebnih potreba, savjetodavni rad sa subjektima života i rada škole, profesionalnu orijentaciju i zdravstvenu te socijalnu zaštitu učenika.

Upis učenika i formiranje razrednih odjela odnosi se na formiranje povjerenstva za prijem učenika u 1. razred osnovne škole, utvrđivanje njihova stanja pri upisu te formiranje razrednih odjela upisanih učenika u prvi razred osnovne škole. Osim izbora i organizacije rada povjerenstva za upis učenika u 1. razred srednje škole, na tom stupnju obrazovanja potrebno je organizirati i provesti postupak upisa prijavljenih učenika i potom formirati razredne odjele upisanih učenika. U ovo područje rada ulazi i upoznavanje učenika s programima izvannastavnih aktivnosti, izbornim i drugim programima, identifikacija djece/učenika za dodatne i dopunske oblike rada, formiranje interesnih skupina za pojedine aktivnosti, a u nekim srednjim školama i upis i organizacija obrazovanja odraslih.

Uvođenje novih programa i inovacija vezuje se za rad pedagoga na upoznavanju odgojitelja/učitelja/nastavnika s novim planovima i programima nastavnog rada,

didaktičko-metodičku operacionalizaciju novih planova i programa, analizu i valorizaciju ostvarivanja tih planova i programa, osiguravanje uvjeta za uvođenje inovacija, neposrednu pomoć u ostvarivanju inovacija te praćenje i vrednovanje uvedenih inovacija.

Praćenje i izvođenje odgojno obrazovnog rada odnosi se na praćenje ostvarivanja nastavnih planova i programa, praćenje kvalitete izvođenja odgojnog/nastavnog procesa, praćenje izvođenja izvannastavnih aktivnosti te neposredno izvođenje odgojno-obrazovnog programa. Osim navedenog praćenje i izvođenje odgojno-obrazovnog rada uključuje i sudjelovanje u radu stručnih organa škole, rad u stručnim timovima, utvrđivanje sposobnosti i interesa učenika, inicijalno i finalno utvrđivanje znanja učenika, praćenje i analizu izostanaka, uspjeha i napredovanja učenika.

Rad s učenicima s posebnim potrebama odnosi se na identifikaciju učenika s posebnim potrebama, rad s učenicima-povratnicima, rad s odgojno zapuštenim učenicima, rad s učenicima koji doživljavaju neuspjeh, opservaciju i rad s učenicima s teškoćama u razvoju, opservaciju i rad s darovitim učenicima i sl.

Savjetodavni rad pedagoga uključuje grupni i individualni savjetodavni rad s učenicima, nastavnicima, roditeljima i drugim subjektima neposredno ili posredno vezanim za odgojno-obrazovnu ustanovu.

Profesionalna orijentacija učenika podrazumijeva rad pedagoga na upoznavanju učitelja/nastavnika s poslovima profesionalne orijentacije, upoznavanje individualnih karakteristika učenika, održavanje predavanja za učenike i roditelje iz područja profesionalne orijentacije, organiziranje izložbi o zanimanjima, predstavljanje ustanova za nastavak obrazovanja, upoznavanje s gospodarskim subjektima, pomoć razrednicima u radu na profesionalnoj orijentaciji, savjetodavnu pomoć učenicima s posebnim potrebama, provođenje ispitivanja radi profesionalne orijentacije te uspostavljanje i vođenje dokumentacije o radu na profesionalnoj orijentaciji.

Zdravstvena i socijalna zaštita učenika uključuje rad pedagoga u organizaciji zdravstvenog praćenja djece/učenika, rad na zdravstvenom odgoju i zdravstvenoj kulturi, skrb o higijeni i ekologiji odgojno-obrazovnog ambijenta, rad na humanizaciji međuljudskih odnosa, upoznavanje i praćenje socijalnih prilika djece/učenika, pomoć djeci/učenicima u ostvarivanju socijalno-zaštitnih potreba, brigu za socijalne odnose u odgojnim skupinama i razrednim odjelima i dr.

3) Analiza, istraživanja i vrednovanje procesa i ostvarenih rezultata

Ključno područje razvojne pedagoške djelatnosti pedagoga u odgojno-obrazovnoj ustanovi čine permanentne analize odgojno-obrazovnog procesa, istraživanje pojedinih fenomena koji se iskazuju kao pokretači ili ometajući čimbenici kvalitete rada te trajno vrednovanje procesa i njihovih rezultata – u funkciji unapređivanja rada. Evaluacija može biti unutarnja (radna, procesna) i vanjska (sustavska, birokratska). Naglasak je na unutrašnjoj ili pedagoškoj evaluaciji. Unutarnja evaluacija obuhvaća stanje, zbilju i razvoj škole kao „organizacije koja uči“, kao šireg socio-kulturnog pedagoškog okruženja u kojem se odvijaju konkretni procesi učenja i poučavanja. Vanjskom organizacijsko-sustavskom evaluacijom identificira se položaj i status ustanove u užem i širem institucionalnom kontekstu te korespondenciju postavljenih ciljeva školskog sustava i ciljeva ustanove.

4) Stručno usavršavanje

Svaka znanost pa tako i pedagogija, stalno se obogaćuje novim spoznajama. Da bi se odgojno-obrazovni proces svakodnevno usavršavao te da bi se izbjegle moguće pogreške potrebno je stalno osposobljavanje i stručno usavršavanje svih subjekata odgojno-obrazovnog procesa.

Staničić i sur. (2013) ističu da pedagozi u prvom redu trebaju raditi na svom osobnom stručnom usavršavanju. Oni imajući u vidu svoje obrazovne potrebe te potrebe institucije u kojoj ostvaruju svoju djelatnost, trebaju izraditi višegodišnji i godišnji plan stručnog usavršavanja, pratiti i prorađivati stručnu literaturu i odgovarajuću periodiku, sudjelovati u različitim oblicima stručnog usavršavanja koje za njih organiziraju nadležne prosvjetne institucije, strukovne udruge, visokoškolske ustanove i dr.

Razvojna pedagoška djelatnost pedagoga upravo u stručnom usavršavanju učitelja/nastavnika ima jedno od svojih temeljnih područja rada. Njihova je zadaća da pomognu u izradi višegodišnjeg programa stručnog usavršavanja, pružaju individualnu pomoć nastavnicima u ostvarivanju planova usavršavanja, prate rad i pružaju pomoć pripravnicima, rade na osposobljavanju izvanjskih suradnika, usklađuju skupno usavršavanje u obrazovnoj ustanovi i izvan nje, održavaju predavanja, organiziraju i vode stručne rasprave, organiziraju i prezentiraju suvremne oblike i metode rada, vode stručno-metodički praktikum, demonstriraju suvremenu nastavnu opremu i sl.

5) Informacijska, bibliotečka i dokumentacijska djelatnost

Nalazimo se u dobu naglog širenja informatičke tehnologije. Njezina primjena u odgojno-obrazovnom procesu postaje imperativ za sve sudionike tog procesa pa tako i za samog pedagoga koji treba prednjačiti u njezinu poznavanju i sustavno usklađivati aplikaciju tih znanja i rješenja u sva područja rada škole. Osim u definiranju i ostvarivanju standarda informatičkog opremanja škole, pedagozi kao stručni suradnici trebaju pratiti razvoj edukacijskog softvera i osposobljavati nastavnike za njegovu primjenu, osiguravati prikupljanje i distribuciju informacija i dokumenata putem interneta te uspostaviti trajne izvore znanja i učiniti ih dostupnima svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa.

Razvojna pedagoška djelatnost na bibliotečkom području odnosi se na pribavljanje stručne i druge literature, brigu o pretplati na odgovarajuću periodiku, pribavljanje multimedijских izvora znanja, ostručavanje i katalogiziranje literature, izradu tematskih bibliografija i anotacija, poticanje djece/učenika i nastavnika na korištenje literature i drugih izvora znanja.

Dokumentacijska djelatnost pedagoga odnosi se na brigu o dokumentaciji ustanove, vođenje dokumentacije o radu u nastavi, brigu o dokumentaciji pedagoških djelatnika, izradi i čuvanju učeničke dokumentacije, vođenju dokumentacije o projektima, izradi i čuvanju dokumentacije o istraživanjima i sl.

Program rada školskog pedagoga Hadžić-Suljić (2015), koji je zakonski uređen, navodi u 12 zadataka:

- 1) Planiranje i programiranje rada škole i vlastitog rada;
- 2) Praćenje i analiziranje toka i rezultata odgojno-obrazovnog rada i predlaganje mjera za njegovo unapređivanje;
- 3) Nastava: uvođenje suvremenih oblika i metoda u nastavi; suradnja i pružanje pomoći nastavnicima u poslovima planiranja, pripremanja i izvođenja nastavnog rada i upućivanje na upotrebu savremenih nastavnih sredstava;
- 4) Rad sa učenicima; praćenje razvoja, sposobnosti i uspjeha učenika, predlaganje mjera za poboljšanje efikasnosti odgojno-obrazovnog rada; pomoć učenicima u organiziranju učenja, racionalnog korištenja slobodnog vremena i u izboru i radu u slobodnim aktivnostima;
- 5) Rad na profesionalnoj orijentaciji učenika, s ciljem pružanja pomoći na pravilnom odabiru zanimanja i škole, a u skladu sa sposobnostima učenika;

- 6) Rad sa učeničkim i drugim organizacijama u školi, kao i sa drugim pojedincima i institucijama u sredini u kojoj škola radi;
- 7) Rad s roditeljima;
- 8) Istraživačko-inovativni rad;
- 9) Stručno usavršavanje;
- 10) Rad u stručnim tijelima, vijećima, odborima, komisijama;
- 11) Kulturna i javna djelatnost škole;
- 12) Vođenje pedagoške dokumentacije i druge aktivnosti pedagoga u vezi s funkcijom rada.

Autorica je detaljnije objasnila navedena područja rada.

1. Planiranje i programiranje rada škole i vlastitog rada

Uspješno programiranje i planiranje rada škole i vlastitog rada osigurava povezanost pozitivnih okolnosti pedagoške teorije i prakse. Godišnji program rada škole je dokument u kojem je sistematski i organizirano predstavljeno djelovanje svih sudionika odgojno-obrazovnog rada, sa smjernicama koje vode ka cilju i zadacima što ih je odgojno-obrazovna ustanova planirala ostvariti za školsku godinu. Pedagog sudjeluje u izradi godišnjeg programa rada škole, pogotovo onih dijelova programa koji se odnose na organizaciju i oblike nastavnog i odgojnog rada, program stručnih organa, stručnog usavršavanja, rad stručnih suradnika, suradnju s porodicom, suradnju sa društvenom sredinom, preventivne programe i sl. Dok se godišnjim planom i programom škole određuju smjernice i zadaci za cjelokupnu odgojno-obrazovnu ustanovu u školskoj godini, program rada pedagoga obuhvaća područja rada, moguće aktivnosti i prioritete za određeno vremensko razdoblje. Godišnji program rada škole, zakoni i normativi ministarstva obrazovanja, nastavni plan i program škole, pravilnici i dokumenti o radu škole, planovi i programi rada drugih učesnika u odgojno-obrazovnom radu (vannastavne aktivnosti, rad sa roditeljima, stručno usavršavanje nastavnika i sl.) čine osnove za izradu programa rada školskog pedagoga.

Program podrazumijeva:

- osmišljavanje nastavnog i odgojnog procesa i sadržaja rada;
- izradu kurikuluma škole;
- sudjelovanje u izradi godišnjeg programa rada škole i vlastitog programa rada.

Okvir za izradu izvedbenog programa rada relativno je standardan i uglavnom ga čine područja rada, na primjer: sudjelovanje u izradi godišnjeg rada škole, planiranje i programiranje rada s učenicima, pružanje pomoći nastavnicima u razvijanju programa, u

planiranju i dokumentiranju odgojno-obrazovnog rada, profesionalno informiranje, zdravstvena zaštita učenika, stručno usavršavanje nastavnika, suradnja s roditeljima i lokalnim institucijama itd. Autorica navodi da područja rada pedagoške djelatnosti pojedinačno za škole imaju različitu važnost i nisu isto što i program rada pedagoga. Program je ustvari izbor poslova i aktivnosti navedenih područja, koji se smatraju važnim za uspješno ostvarivanje cilja i zadataka, utvrđenih godišnjim planom i programom rada određene škole. Pri izradi izvedbenog programa polazi se od potreba i razvijenosti škole, od stvarnog stanja i postignutih rezultata. Okvirni program rada relativno je standardan i služi kao smjernica za izradu operativnog programa rada pedagoga. On obuhvaća: praćenje i analiziranje odgojno-obrazovnog rada i predlaganje mjera za njegovo unapređivanje, rad na uvođenju suvremenih oblika i metoda nastavnog rada, rad s nastavnicima, rad s učenicima, rad s roditeljima, istraživačko inovativni rad, stručno usavršavanje i rad u stručnim organima škole, kulturna i javna djelatnost škole, vođenje pedagoške dokumentacije i poslovi evidencije.

2. Praćenje, analiziranje i evaluacija toka i ostvarenih rezultata odgojno-obrazovnog rada

Da bi se stekao uvid u rezultate odgojno-obrazovnog procesa i predložile moguće mjere za njegovo unapređenje važno je provoditi kontinuirano praćenje i analiziranje rada i rezultata rada. Praćenje izvođenja odgojno-obrazovnog rada odnosi se na: praćenje ostvarivanja odgojnih/nastavnih planova i programa, praćenje kvalitete izvođenja odgojnog/nastavnog procesa, praćenje izvođenja vannastavnih aktivnosti, praćenje i analizu izostanaka učenika te praćenje uspjeha i napredovanja učenika. Pedagog se uključuje u analizu pedagoške situacije u odgojnim grupama i razrednim odjeljenjima.

Navedene evaluacije i uvid u proces i rezultate odgojno-obrazovnog rada pedagog ostvaruje posjetama satima redovne, dopunske i dodatne nastave, praćenjem rada vannastavnih aktivnosti, praćenjem organizacije i izvođenja izleta i ekskurzije, kulturnih manifestacija, napredovanja učenika, zatim posjetama stručnom usavršavanju nastavnika i sl. Autorica (Hadžić-Suljkić, 2015) također navodi da tijekom praćenja i analiziranja toka i rezultata rada, pedagog primjenjuje širok spektar različitih metoda, uključujući posmatranje, anketiranje, skale sudova, ček liste, bilješke, razgovore, ali i proučavanje pedagoške dokumentacije. Kvalitetan pristup u metodologiji ovih posjeta podrazumijeva usredotočenost pedagoga na narativni opis kvalitativnih karakteristika u odgojno-obrazovnom procesu s ciljem razumijevanja složenosti pedagoških fenomena.

Može se zaključiti da je cilj istraživanja, analize i evaluacije odgojno-obrazovnog rada utvrđivanje ostvarenosti očekivanih ciljeva. Stoga svaka analiza završava pisanim izvještajem u kojem se opisuje problem i iznose jasne preporuke za poboljšanje postojećeg stanja.

3. Nastava

Nastava je „pedagoški osmišljena i sustavno organizirana aktivnost kojoj je svrha odgoj i obrazovanje pojedinca“ (Jelavić, u: Bežen i sur., 1993:25, prema Arbunić, Kostović-Vranješ, 2007:97). Iako je nastava najorganiziraniji dio odgojno-obrazovnog procesa, nema jednostavnih i lakih odgovora na različite probleme povezane, kako s organizacijom tako i s realizacijom nastavnih sadržaja.

Da bi suradnja s nastavnicima bila uspješna, važno je da pedagog pažljivo procjeni u čemu i kada treba ponuditi suradnju. Tako su nastavnicima početnicima od izuzetne važnosti, pomoć i sugestije pedagoga u planiranju, organizaciji i izvođenju nastavnih sadržaja. Osim toga pedagog im može pomoći u kreiranju pozitivne razredne klime, razvijanje pozitivne discipline, uvođenju inovacija i korištenje suvremenih nastavnih metoda i oblika rada. Nastavnicima je jako važna pomoć i podrška pedagoga u organiziranju rada s učenicima s posebnim potrebama. Istraživanja pokazuju da uspostavljanje discipline, u toku nastavnog procesa, oduzima nastavnicima suviše vremena i predstavlja ozbiljan izvor stresa. Stoga je pomoć pedagoga u takvim situacijama od iznimne važnosti. Nastavniku treba pomoći da savlada modele učenja, koji potiču razvoj pozitivnih prirodnih osobina učenika, što uglavnom, u konačnici rezultira i primjerenim ponašanjem. Pedagog nastavniku treba pomoći da prepozna učenikove potrebe i djeluje u skladu sa metodičkim principima u određenom kontekstu (Hadžić-Suljkić, 2015).

Prethodno je navedeno da pedagog, u cilju praćenja i analiziranja toka i rezultata odgojno-obrazovnog rada, posjećuje sate redovne, dopunske i dodatne nastave, kao i vannastavnih aktivnosti. Prilikom praćenja nastave pedagog vodi računa o psihičkom angažiranju učenika. Sa metodičke strane prati se je li primjena nastavnih metoda i oblika u skladu s ciljem i zadacima nastave. Osim toga važna je i materijalno-tehnička podrška, odnosno nastavna sredstva i pomagala nastavnog procesa. Organizacijske sposobnosti nastavnika također su jedna od komponenti nastavnog procesa koji pedagozi mogu uočiti prilikom podjele zadataka, podjele učenika u grupe, realizacije predviđenih zadataka nastave. Nakon svake posjete, pedagog razgovara sa nastavnikom, zajedno analiziraju tok i redoslijed aktivnosti na satu i daju prijedloge za njihovo unapređenje.

4. Rad s učenicima

Kada se govori o pedagoškom radu s učenicima najčešće se misli na rad pedagoga sa djecom koju su nastavnici okarakterizirali kao učenike koji imaju „problematično ponašanje“. Učenici s „problematičnim ponašanjem“ vrše povredu pravila ponašanja u školi, ne pridržavaju se odluka organa škole, nemarno se odnose prema radu, neopravdano izostaju sa

nastave i svojim ponašanjem ugrožavaju druge u ostvarivanju njihovih prava. Od pedagoga se očekuje da rješava i riješi probleme nediscipline i asocijalnog ponašanja, da uspije tamo gdje roditelji i nastavnici ne uspijevaju, što je nerealno. Pedagog treba pratiti socijalne odnose u odgojnim grupama i razrednim odjeljenjima i da im pomogne u ostvarivanju socijalno-zaštitinih potreba. Usmjeriti svoj rad samo na učenike koji krše školsku disciplinu dovelo bi do jednostranog i neefikasnog pristupa u odgojnom djelovanju.

Polje rada s učenicima počinje upisom djece u prvi razred osnovne škole, formiranjem razrednih odjeljenja, nastavlja se praćenjem razvoja, sposobnosti i uspjeha učenika, praćenjem njihove opterećenosti, uključivanjem u analizu pedagoške situacije u razrednim odjeljenjima ili odgojnim grupama uz edukativna predavanja. Značajno mjesto zauzima rad s učenicima s posebnim potrebama. Važna je i pomoć u organiziranju učenja, izboru i radu u okviru slobodnih aktivnosti, racionalnom korištenju slobodnog vremena. Posebnu važnost ima utvrđivanje sposobnosti i interesa učenika u okviru profesionalnog informiranja i savjetodavnog rada.

Upis djece u školu provodi pedagog zajedno s učiteljem koji će „voditi“ djecu u ovom novom životnom razdoblju. Za djecu ovog uzrasta karakteristične su individualne razlike, koje se ogledaju u tjelesnoj, intelektualnoj, emocionalnoj i socijalnoj zrelosti. Sve su to elementi koji se moraju uzeti u obzir prilikom upisa djece u školu. U radu s učenicima jedno od područja rada je i praćenje i poticanje razvoja, sposobnosti i uspjeha učenika. Pedagoško savjetovanje je značajan zadatak školskih pedagoga putem kojeg se objektivnije sagledava i procjenjuje proces odgoja, pomaže u rješavanju odgojnih problema, u njegovanju odgovornog ponašanja učenika i procesu razvoja njegove ličnosti. Pedagoško-savjetodavni proces sastoji se od niza strukturiranih razgovora i intervjua u kojima je potrebno realizirati jasnu, otvorenu i povjerljivu komunikaciju. U pedagoškom rječniku navodi se: „Pedagoško savjetovanje je faza programa savjetovanja koja se striktno bavi učenikovim uspjehom i njegovom dobrobiti u procesu školovanja i uvedena je da mu pomogne u izboru i prilagođavanju školama, programima i kursevima“ (Dictionary of Education, 1959, str. 138, prema Gajanović, Muratbegović, Filipović, Mandić, Stojaković, 1984). Mandić dalje navodi da je savjetodavni rad suptilna i delikatna pedagoška djelatnost kojom se postiže svestraniji i potpuniji razvoj ličnosti. On navodi da se u pedagoškoj literaturi obično govori o savjetodavnom radu s pojedincem i savjetodavnom radu sa grupom. Savjetovanje sa pojedincem usmjereno je na to da se analiziraju problemi pojedinca, da se da pedagoška dijagnoza i da se poduzmu mjere pedagoške terapije. U savjetovanju iskusan stručnjak pomaže drugoj osobi da:

- a) razumije sebe i da sagleda svoje mogućnosti

- b) se adekvatno prilagođava i donosi za sebe prihvatljive odluke
- c) primi odgovornost za vlastiti izbor koji čini
- d) se ponaša u skladu sa učinjenim izborom.

Još jedan od načina rada s učenicima prema Hadžić-Suljkić (2015) je pedagoški razgovor. Kad se govori o pedagoškom razgovoru misli se na strukturiran razgovor, koji ima cilj i sadržaje, te međusobno povezane faze: priprema, tok, završetak i zaključak. Jurić (1977) kaže da je jedna od osnovnih zadaća pedagoga da kliničkim radom, a posebno razgovorom, opsežnije radi i zahvaća pedagoške probleme (koji su istodobno odgojno-obrazovni, emocionalni, socijalni i dr.). Hadžić-Suljkić (2015) dalje navodi da se za učenike koji zahtijevaju pedagoški tretman treba voditi dosje učenika. Rad pedagoga s učenicima podrazumijeva i rad s djecom s posebnim potrebama, bilo da se radi o učenicima s teškoćama u razvoju, nadarenim učenicima, učenicima koji pripadju nacionalnim manjima ili po nekom drugom osnovu spadaju u kategoriju djece s posebnim potrebama. Rad pedagoga zapravo je inkluzivan rad, rad koji treba uključiti sve učenike i dati im jednaka prava.

5. Rad na profesionalnoj orijentaciji učenika

Profesionalna orijentacija podrazumijeva sistemski i stručno osmišljen način: pružanja informacija o prirodi pojedinih zanimanja/zvanja i mogućnostima nastavka obrazovanja, testiranja profesionalnih interesovanja, individualnih savjetovanja i usmjeravanja. To je dugoročan proces koji započinje ulaskom u osnovnu školu, preko srednje škole i fakulteta do adaptacije na radnom mjestu, te eventualne dokvalifikacije ili prekvalifikacije. Zadatak pedagoga je uputiti mlade ljude u puteve obrazovanja, koji odgovaraju njihovim sklonostima, interesovanjima, njihovim težnjama i talentima. Sve to doprinosi racionalnijem izboru zanimanja. Program profesionalne orijentacije, u različitom obimu i kvaliteti, uglavnom se ostvaruje na satima odjeljenske zajednice, najčešće u drugom polugodištu završnog razreda osnovne i srednje škole, što je nedovoljno. Pedagog zajedno sa razrednicima planira, a i sam drži predavanja za učenike i roditelje iz područja profesionalne orijentacije. U suradnji s nastavnicima može doprinijeti povezivanju nastavnih sadržaja s područjem rada, zanimanjima i razvojem učenika.

6. Rad s učeničkim organizacijama

Zakonska obaveza škole je da organizira slobodne aktivnosti učenika u cilju razvijanja i produblivanja njihovih stvaralačkih sposobnosti i sticanja pozitivnih navika i vještina. Vannastavne aktivnosti su sastavni dio općeg odgojno-obrazovnog programa škole i predstavljaju odraz potreba i specifičnosti učenika i škole. Vannastavne aktivnosti ostvaruju se preko učeničkih organizacija kao što su društva, sekcije, klubovi, družine, interesne grupe,

učeničke zadruge i drugi oblici organiziranog rada. Uključivanje u slobodne aktivnosti uvijek je korisno za učenike, kako za razvijanje učeničkih sposobnosti tako i za poticanje njihove kreativnosti, samostalno-istraživački rad, kvalitetno organiziranje slobodnog vremena te aktivno i odgovorno uključivanje u društveni život. Uključenost pedagoga u vannastavne aktivnosti učenika potrebno je zbog organiziranja, praćenja i unapređivanja ovog područja odgojnog djelovanja, vodeći računa o opterećenosti učenika. Preopterećenost učenika u vannastavnim aktivnostima može prouzrokovati negativne posljedice po učenje i izvršavanje školskih i drugih obaveza.

Pedagog sudjeluje i u radu Vijeća učenika kao koordinator njihovog rada. Pomaže u donošenju i realizaciji godišnjeg programa rada.

7. Ekskurzije

Ekskurzije, izleti i logoravanja su veoma specifičan i složen oblik odgojno-onrazovnog rada, koji se izvodi van učionice i škole. One imaju obrazovni, odgojni, zabavni, kulturni i zdravstveni karakter. Cilj je uspostaviti ravnotežu između teorije i prakse. Pedagog škole mora biti uključen u poslove izrade programa i pripreme same ekskurzije, vodeći računa da se za svaku aktivnost ekskurzijske nastave pažljivo odredi njen pedagoški cilj, definiraju zadaci i odaberu sadržaji koji su u skladu sa zahtjevima nastavnog plana i programa.

8. Pedagoški rad s roditeljima

Uz obitelj, koja je djetetova prva škola, odgojno-obrazovna institucija čini jedan od najvažnijih sustava koji oblikuju djetetovo ponašanje. Suradnja obitelji i škole je društvena i pedagoška neminovnost. Obitelj i škola trebaju skladno djelovati kako bi djetetov razvoj bio što uspješniji. Suradnja pedagoga s roditeljima ostvaruje se posrednom i direktnom suradnjom sa roditeljima. Posredna suradnja pedagoga i roditelja ogleda se u pružanju pedagoške pomoći razredniku u izradi plana, programa i realizaciji roditeljskih sastanaka. Direktna suradnja odvija se putem individualnih razgovora, grupnih diskusija i drugih kolektivnih aktivnosti. Najčešće primjenjivani oblici pedagoške suradnje sa roditeljima su: pedagoški strukturiran razgovor, roditeljski sastanci (opći, razredni i odjeljski), pismeno informiranje, škola za roditelje (predavanja i sl.), tematska druženja, tematski paneli, izložbe, priredbe i obilježavanje značajnih datuma, otvorena vrata škole, posjete roditeljskom domu, a u novije vrijeme sve je učestalija i online suradnja i suradnja putem SMS poruka.

9. Istraživačko-inovativni rad

Osnovni cilj pedagoških istraživanja je saznanje i razumijevanje pedagoških fenomena u sferi odgojno-obrazovnog procesa i svakodnevnog školskog života, radi praktičnih djelovanja. Istraživanjem se može utvrditi kada dolazi do određenog problema, koji su faktori

koji uzrokuju taj problem, te eventualne posljedice koje se mogu javiti. Može se istraživati npr. ponašanje učenika u određenim okolnostima, odnosi unutar školske zajednice, strah od škole, školska postignuća, sistem vrijednosti itd. Od pedagoga se očekuje da potiče i ohrabruje nastavnike, da inicira i da sudjeluje (u timu ili samostalno), u istraživanjima čiji je cilj otkriti, objasniti i predvidjeti što, zašto i kako se događa u odgoju i obrazovanju. Krajnji cilj pedagoške naučne metodologije je da, slijedeći logičan tijek istraživanja u otkrivanju pedagoških zakonitosti, doprinese unapređivanju odgojno-obrazovnog rada i razvijanju pedagoške teorijske misli. Uloga pedagoga je i u uvođenju inovacija.

10. Stručno usavršavanje

Kontinuirano stručno usavršavanje, usvajanje novih informacija i uspješno sučeljavanje s novim odgojnim, obrazovnim i životnim situacijama, od centralnog je značaja za uspješno profesionalno i pedagoško djelovanje. Nastavnici moraju biti u stalnom kontaktu s učenicima, organizirati njihovu aktivnost, doprinositi formiranju njihovih navika, stavova, razvijati njihove interese. Da bi udovoljili ovim zahtjevima, da bi zadržali svježinu i kreativnost u svom poslu, neophodna je kontinuirana edukacija.

Usavršavanje podrazumijeva usvajanje informacija koje se odnose na razvijanje nastavničkih kompetencija, kurikularnih kompetencija (odluke o ciljevima, sadržajima, metodama i organizaciji rada) proširenje metodičkog repertoara, razradu vlastitih metodičkih koncepata i snalaženje nastavnika u novim ulogama.

Stručno usavršavanje pedagoga podrazumijeva i praćenje stručne literature i periodike, praćenje informacija od značaja za odgoj i obrazovanje, sudjelovanje u radu društva pedagoga, sudjelovanje u akreditiranim seminarima, razmjenu iskustva i suradnju s drugim pedagozima i stručnim suradnicima iz oblasti obrazovanja. Na osnovu suvremenih naučnih saznanja, pedagog treba raditi na stvaranju optimalnih uslova za profesionalni rad i razvoj karijere stručnih zaposlenika odgojno-obrazovne ustanove. Treba sudjelovati u osmišljavanju i realizaciji programa stručnog usavršavanja, uključujući akreditirane seminare i stručne skupove, u suradnji s drugim pedagozima i stručnim suradnicima u obrazovanju. Zadaća pedagoga je da organizira i vodi stručne rasprave, da organizira i prezentira suvremene oblike i metode rada. Neophodno je da inicira izradu baze podataka o stručnom usavršavanju i napredovanju za sve zaposlene u školi.

11. Rad u stručnim tijelima, vijećima, odborima, komisijama

Određene zadatke iz područja svog rada pedagog realizira sudjelujući u radu stručnih organa škole, timova, odbora i komisija. Stručni organi škole su: nastavničko/pedagoško vijeće, odjeljenska/razredna vijeća i stručni aktivisti.

Nastavničko vijeće čine svi nastavnici, stručni suradnici, suradnici u odgojno-obrazovnom radu i direktor škole. Ono utvrđuje prijedlog Godišnjeg programa rada škole i prati realizaciju svih programiranih sadržaja, utvrđuje organizaciju rada škole; analizira rad nastavnika, stručnih suradnika; razmatra realizaciju nastavnog plana i programa, s posebnim osvrtom na postignuća učenika, kao i na kontinuitet ocjenjivanja učenika; razmatra uspjeh učenika u učenju i vladanju; brine o uspješnom ostvarivanju ciljeva i zadataka odgoja i obrazovanja; analizira i vrednuje postignute rezultate; poduzima mjere za unapređivanje cjelokupnog odgojno-obrazovnog rada; planira, prati i unapređuje permanentno usavršavanje svojih članova, te raspravlja i odlučuje o svim stručnim pitanjima. Pedagog sudjeluje u radu Nastavničkog vijeća informiranjem o rezultatima obavljenih analiza, pregleda, istraživanja, realizaciji projekata, te predlaganjem mjera za unapređivanje odgojno-obrazovnog rada.

U radu odjeljenskog/razrednog vijeća sudjeluju nastavnici koji izvode nastavu u tom odjeljenju/razredu, stručni suradnici, suradnici koji izvode odgojno-obrazovni rad u odjeljenju/razredu i predstavnici učenika tog odjeljenja ili razreda. Odjeljensko/razredno vijeće bavi se problemima odgojno-obrazovnog rada, koji se tiču jednog odjeljenja, odnosno razreda. Uz utvrđivanje zadataka, koji će biti ostvareni na nastavi i vannastavnim aktivnostima, u radu ovih vijeća, posebna pažnja se poklanja suradnji sa roditeljima, izgradnji jedinstvenih kriterija i stavova u ocjenjivanju učenika, korelaciji nastavnih sadržaja različitih predmeta, opterećenosti učenika u nastavnim i školskim obavezama, obrazovnoj inkluziji, razmatranju socijalnih i porodičnih prilika, obezbjeđivanju jedinstvenog djelovanja nastavnika, roditelja i drugih faktora u odgoju i razvoju učenika.

Stručni aktivni se mogu organizirati:

- na nivou odgojno-obrazovnog područja (jezici, društvene nauke, prirodne nauke i matematika, tehnika i informatičke tehnologije, umjetnost, tjelesni i zdravstveni odgoj),
- na nivou grupe predmeta (stručni aktiv nastavnika stručnih predmeta, stručni aktiv predmeta društvenih nauka i sl.)
- na nivou jednog ili dva nastavna predmeta (stručni aktiv nastavnika matematike, stručni aktiv nastavnika matematike i fizike).

U radu odjeljenskog, razrednog vijeća i stručnih aktiva pedagog sudjeluje po potrebi i u skladu s planiranim aktivnostima.

12. Kulturna i javna djelatnost škole

Hadžić-Suljkić (2015), ističe da je razvoj kulturne kreativnosti i stvaralaštva u kulturi permanentna aktivnost svake škole i doprinosi razvoju zajedničke školske kulture. Škola treba

omogućiti učenicima stjecanje znanja, sposobnosti i navika potrebnih za aktivno sudjelovanje u kulturno-pluralnom i demokratskom društvu. Javna djelatnost škole sastavni je dio svih odgojno-obrazovnih aktivnosti škole, zasniva se na potrebama učenika i zajednice u kojoj se škola nalazi. Javna djelatnost škole obuhvaća kulturne, sportske, radne, ekološke i druge oblike školskih aktivnosti. Svaka posjeta kazalištu, galeriji, kinu ili nekoj drugoj ustanovi iz oblasti kulture, mora biti smisljena, dobro planirana i pripremljena. Pedagog škole mora biti uključen u poslove planiranja, pripreme i same organizacije posjete ustanovama iz oblasti kulture. Posebnu pažnju treba posvetiti pedagoško-didaktičkoj vrijednosti planirane posjete.

13. Vođenje pedagoške dokumentacije i evidencije

Pedagoška dokumentacija predstavlja sustav evidentiranja, prikupljanja, dokumentiranja, razmjene i raspodjele različitih informacija u(i o) odgojno-obrazovnoj ustanovi i obrazovnom sustavu. Dokumentiranje pedagoškog rada pruža subjektima informacije o prethodnim iskustvima, što može biti korisno u iznalaženju najboljih rješenja u odgojno-obrazovnom procesu i doprinositi razvoju pedagoške djelatnosti. Osim toga pedagoška dokumentacija je, neophodna za evaluaciju kvalitete odgojno-obrazovnog rada. Pedagog kao i svi uposlenici škole obavezni su evidentirati i dokumentirati aktivnosti odgojno-obrazovnog rada i drugih djelatnosti značajnih za odgojno-obrazovnu ustanovu. Pedagoška dokumentacija svjedoči o različitim pedagoškim aktivnostima. To je dokaz o poslovima i radu škole i njezinim rezultatima. Pedagoška dokumentacija, s kojom se susreće pedagog u svom radu, veoma je raznovrsna. Osim formalne pedagoške dokumentacije pedagog se susreće i s nizom dokumenata koji proizlaze iz podzakonskih akata, koje donosi Ministarstvo za obrazovanje, nauku i sport kao i dokumenata koji su rezultat vlastitog rada. Pravilnikom o načinu vođenja pedagoške dokumentacije i evidencije precizirano je šta od dokumentacije i evidencije vode odgojno-obrazovne ustanove.

Dokumentaciju čine:

- matična knjiga (dokument trajne vrijednosti),
- registar uz matičnu knjigu,
- ljetopis škole (dokument trajne vrijednosti),
- knjiga zapisnika sjednica Nastavničkog vijeća,
- knjiga zapisnika o radu komisija za polaganje ispita,
- knjiga zapisnika organa upravljanja i organa nadzora

Od evidencije škola je dužna voditi odjeljensku knjigu za redovnu nastavu, dnevnik rada za ostale vidove nastave, knjige evidencije o slobodnim aktivnostima učenika, program i

raspored rada slobodnih aktivnosti, imena učenika koji su uključeni u rad, evidenciju o radu na satima i učešće učenika na natjecanju, godišnji plan i program rada redovne nastave po predmetima za svakog nastavnika, raspored sati, propisane evidentne listove za nastavnike i učenike i druge tabelarne preglede, plan stažiranja pripravnika i evidenciju o realizaciji plana stažiranja pripravnika, prijave za polaganje ispita u osnovnoj školi, zapisnike o polaganju ispita u osnovnoj školi, spisak izdatih uvjerenja o završenom razredu ili razredima, spisak izdatih svjedodžbi o završenoj školi, pedagoški karton koji je škola dužna voditi za svakog učenika pojedinačno.

Uz pedagošku dokumentaciju koja je propisana navedenim pravilnikom pedagog vodi evidenciju o vlastitom radu na dnevnom, mjesečnom i godišnjem nivou, dnevnik vlastitog rada i dosje (pedagoški karton) za učenike kojima je potreban dodatni pedagoški tretman. Potom radi na izradi, pripremi i čuvanju posebnih protokola, ček-lista za praćenje nastave i odgojnih aktivnosti na nivou škole, izveštaja o izvršenim analizama, istraživanjima i drugim aktivnostima. Važno je istaknuti da sve osobne informacije o učeniku, pedagog mora čuvati jer su to povjerljivi podaci o učeniku.

Pedagog također vodi portfolio o vlastitom profesionalnom razvoju, koji čuva kod sebe. Portfolio sadrži: popis ciljeva, postignuća i profesionalnih kompetencija, koje se razvijaju tijekom profesionalne karijere i to od početka pripravničkog staža, do kraja profesionalne karijere.

Prikazane podjele područja rada pedagoga strukturirano se mogu pronaći u dva dokumenta koje je donijelo Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo. Oni nude sistematiziran prikaz zadataka pedagoga (pedagoga-psihologa ali i psihologa), a oni su *Pedagoški standardi i opći normativi za osnovni odgoj i obrazovanje i normativi radnog prostora, opreme, nastavnih sredstava i učila po predmetima za osnovnu školu i Pedagoški standardi i normativi za srednje škole*. Guska-Bjelan i dr. (2017:273) objašnjavaju: „*Oba dokumenta definiraju školskog pedagoga (ali i pedagoga-psihologa i psihologa) kao osobu za praćenje, analiziranje i unapređivanje odgojno-obrazovnog rada u školi, stručnu suradnju s učenicima, nastavnicima, ostalim stručnim suradnicima, roditeljima te za neposrednu koordinaciju s pedagoškom službom. Zadaci su utvrđeni Zakonom, a rad u okviru 40-satnog radnog tjedna obuhvaća različita područja i predviđeni broj sati za njihovo ostvarenje.*“

Tablica 1. *Zadaci školskog pedagoga unutar 40-satnog radnog tjedna (Guska-Bjelan i dr. 2017)*

Zadatak	Broj sati	
	Osnovna škola	Srednja škola
Koncepcijsko-programski zadaci (u dogovoru s direktorom)	3.5	3.5
Programiranje, ostvarivanje i analiza odgojnog rada	2	2
Pedagoška dokumentacija	3	3
Stručni rad s nastavnicima i stručnim organima škole	2.5	2.5
Rad s učenicima i učeničkim organizacijama	5	5
Unaprjeđenje nastave	2	2
Suradnja s institucijama	1	1
Suradnja s roditeljima	2.5	2.5
Ispitivanje zrelosti djece za upis u školu/ Provođenje upisa u školama	3	3
Profesionalna orijentacija	4	4
Istraživanja u praksi školskog pedagoga-psihologa, pedagoga, psihologa	2	2
Osobni dosje učenika, pedagoški karton	1.5	1.5
Pedagoško-psihološka praksa studenata nastavnih fakulteta	1	1
Pripremanje za rad i stručno usavršavanje	7	7

Kao što autori navode u okviru 40-satnog radnog tjedna raspoređeni su zadaci koji ujedno čine i područja rada pedagoga. Iz tablice 1 vidljiv je niz zadataka koje obavlja školski

pedagog i predviđeni okvirni broj sati unutar kojih se školski pedagog bavi konkretnim područjem/zadacima. Također možemo primijetiti da se satnica školskog pedagoga koji radi u osnovnoj školi ne razlikuje u odnosu na satnicu pedagoga koji radi u srednjoj školi. U spomenutim zakonima se navodi da pedagog obavlja i druge stručne poslove prema potrebi, po nalogu direktora i organa upravljanja škole, pa se prethodna satnica može izmijeniti.

6. Društveni položaj pedagoga

Kako ističu Ledić i sur. (2013) u društvu je opće prihvaćeno predstavljanje pojedinca njegovom profesijom. Ona daje vrlo vrijednu i bogatu informaciju o toj osobi kao što su: mjesto u društvenoj podijeli rada, količina, vrsta i kakvoća obrazovanja, način i sadržaj o kojemu je poželjno komunicirati s takvom osobom te važnost koju toj osobi treba pridodati u određenim prilikama. Jedan od ključnih čimbenika prepoznatljivosti profesije u društvu jest predstavljanje stručnjaka njihovom profesijom. Kada je riječ o profesiji pedagoga u društvu su prisutni stereotipi kojima se opisuje profesija pedagoga. Pa je pedagog za javnost netko tko se bavi odgojem i obrazovanjem, što ga ne razlikuje bitno od nastavnika. Za roditelje je on netko komu se dijete šalje po kazni. Za učenike je on netko tko će ga pozvati na razgovor ako je ozlovoljio nastavnika, ali od koga može biti zaštićen ako ga netko ugrozi. Za nastavnike je pak pedagog netko tko stalno traži nešto novo, a može doći i u nadzor.

Jedno od pitanja koje se može postaviti jest: koliko je profesija pedagoga poželjna u društvu prilikom izbora zanimanja? „*Teorije profesionalnog usmjeravanja nastoje objasniti kako ljudi biraju svoje zanimanje, kako usmjeravaju i razvijaju svoju karijeru te koji sve čimbenici utječu na taj proces*“ (Šverko, 2012:22). Među teorijama profesionalnog razvoja posebno se ističe Traceyjev model iz 2002. koji je nastao kao dopuna Predigerovog faktorskog modela interesa, koji je nastao provlačenjem kroz heksagon dvije bipolarne dimenzije. Prva dimenzija, *ljudi-stvari* na jednom kraju pozicionira sklonost prema aktivnostima koje uključuju rad s ljudima, a na drugom kraju sklonost prema radu sa stvarima. Druga dimenzija *podaci-ideje* na jednom kraju ima sklonost prema bavljenju idejama, a na drugom kraju sklonost za rad s podacima. Tako je Tracey Predigerov dvodimenzionalni model nadopunio trećom dimenzijom, koja predstavlja *prestiz* pojedinih zanimanja, odnosno sklonost pojedinca da se dulje školuje i bavi prestižnijim zanimanjima. Tako je nastao *sferni model strukture profesionalnih interesa* s tri osnovne dimenzije. U tom modelu Predigerove dimenzije raspoređene su na vodoravnoj ravnini, a okomita os u

njihovom sjecištu predstavlja dimenziju prestiža. Sferni model predviđa 18 tipova interesa raspoređenih na plaštu kugle. Osam tipova interesa srednje razine prestiža (elektrotehnika, mehanika i instalacije, prirodopis, umjetnost, poučavanje i odgajanje, društveno funkcioniranje, upravljanje te računovodstvo i financije) cirkularno je raspoređeno po središnjem vodoravnom dijelu plašta kugle. Na gornjoj polutci raspoređeno je pet tipova interesa visokog prestiža – prirodne znanosti, društvene znanosti, poslovni sustavi, financijske analize i utjecaj, a na donjoj polutci pet tipova interesa niskog prestiža – gradnja i popravci, osobne usluge, osnovne usluge, kontrola kvalitete i fizički rad (Šverko, 2012). Iz navedenog se može uočiti kako se profesija pedagoga, među navedenim tipovima interesa, nalazi na srednjoj razini prestiža – poučavanje i odgajanje. Pasi Sahlberg (2012) u svojoj knjizi *Lekcije iz Finske : Što svijet može naučiti iz obrazovne reforme u Finskoj*, govori o tome kako su Finci svoj odgojno-obrazovni sustav promijenili iz osrednjega, kakav je bio 1980-ih, u jedan od primjera izvrsnosti, kakav je danas. Prema međunarodnim pokazateljima, finski su građani jedni od najobrazovanijih u svijetu, obrazovanje je jednako dostupno svima. Nastavnici i učitelji uživaju jednak društveni status kao i liječnici i pravnici, čije se profesije smatraju visoko prestižnim. Postavlja se pitanje kakvo je stanje po tom pitanju u Bosni i Hercegovini? Kada je riječ o Bosni i Hercegovini, Hadžić-Suljkić (2015:13) navodi: „*Nažalost, predstavnici vlasti kad propisuju status pedagoga (kao da u proteklih pola stoljeća ništa nije urađeno ili sve što je urađeno nije urađeno „valjano“), pozivaju se izgleda na „one druge“*“. Kao moguće rješenje autorica dalje navodi da je neophodno preispitati stanje i politiku obrazovnih vlasti koje, kako autorica navodi, imaju „maćehinski odnos“ naspram pedagoga, nedopustivno reduciraju brigu za razvoj djece i omladine. Kao primjer takvog odnosa navodi se odluka obrazovnih vlasti po kojoj pedagog jedan sat koji mu „nedostaje“, u četrdesetnoj radnoj nedjelji u matičnoj školi, treba odraditi u drugoj školi. Postavlja se pitanje zar taj jedan sat nije potreban djeci i nastavnicima u „svojoj“ školi?

Vargović (2007: 121, 124) u bilješkama jednog učitelja navodi: „*Životni je standard učitelja ispod granice dostojanstva pa nije čudo što mladi zaobilaze taj poziv. ...Najvažniji (jedan od najvažnijih) čimbenika uspjehnosti učitelja jest materijalno situiran učitelj*“. Gajanović i sur. (1984) ističu kako se materijalni i društveni položaj nastavnika, a samim tim i pedagoga nije popravljao desetljećima. Bio je sve teži i teži. Time je opala atraktivnost odgojno-obrazovnih djelatnosti. Najsposobniji su odlazili iz škola, osobito seoskih, a na njihova mjesta su dolazili mladi ljudi u znatnoj većini iz „korpusa negativne selekcije studenata“. Vizek- Vidović (2005) navodi nekoliko mjera za zadržavanje učitelja i nastavnika

u profesiji te omogućavanje njihova profesionalnog razvoja, koje se mogu svrstati u tri skupine:

- osiguravanje dobrih socijalnih i materijalnih uvjeta rada;
- stvaranje poticajne radne okoline;
- mogućnost cjeloživotnog učenja i obrazovanja.

Nekadašnji nepovoljan položaj pedagoga diktirala je pravno-normativna regulativa koja je donijela mogućnost obavljanja dužnosti pedagoga od strane nastavnika koji objektivno nisu u stanju da izvrše osnovne zadatke ove službe. Uvođenje pedagoga postala je neminovnost ali i dugoročna obaveza škole. Društvena zajednica zakonskim i drugim aktima odredila je zadatke, prava, dužnosti koji čine osnovu djelovanja pedagoga i drugih stručnih suradnika u školi. Iako postoji jedinstvena osnova za pravni, stručno-radni i ukupni položaj pedagoško-psihološke službe u školi ipak postoje razlike u gledanju na rad pedagoga, njegovo prihvaćanje i nagrađivanje. Odgovor na pitanje zašto je to tako nalazi se u napuštanju tradicionalne škole koja je opterećena formalizmom i „procesom stjecanja znanja“. Tradicionalna škola nije prihvaćala „novu“ demokratsku školu, stvaralački angažiranu, pedagošku itd. U takvom vrijednosnom okviru vladalo je mišljenje da je svaki nastavnik pedagog. Nitko ne dovodi u pitanje elementarnu pedagošku i psihološku kulturu nastavnika i učitelja, ali ona je u većini slučajeva nedostatna i vrlo skromna. Za naučno utemeljeniji, integrativniji i razvojno-stimulativniji rad učenika, nastavnika, roditelja i drugih sudionika odgojno-obrazovnog procesa nužna je temeljita pedagoško-naučna podloga (Gajanović i sur., 1984).

Položaj pedagoga ne poboljšava se zbog toga što ne postoji njihova osmišljena organiziranost u borbi za svoja prava i podizanje društvenog i stručnog ugleda, ali i zbog slabe podrške fakulteta, prosvjetno-pedagoške službe i sindikata odgoja, obrazovanja i znanosti (Vrgoč, 2000, prema Mataija, 2015). Ledić i sur. (2013) navode da bi se prepoznatljivost pedagoga mogla znatnije popraviti čime najviše mogu pridonijeti sami školski pedagozi u pogledu intenzivnije komunikacije s konzumentima svojih usluga, komunikacijom na stručnim skupovima, radnim susretima i roditeljskim sastancima, pojašnjavanjem svojih radnih ciljeva i radom na povećanju atraktivnosti njihove struke.

II METOD

1. Cilj i zadaci istraživanja

Cilj istraživanja je propitati stavove i znanje studenata pedagogije o profesiji pedagoga. Sukladno tome zadaci su ispitati i utvrditi (1) poznavanje profesije pedagoga (2) poznavanje područja rada pedagoga; (3) poznavanje očekivanih kompetencija pedagoga; (4) stavove studenata o statusu pedagoga u današnjem društvu - sve u odnosu na spolne karakteristike, završenu srednju školu, školski uspjeh, godinu studija i razlog odabira studija pedagogije.

2. Sudionici

Uzorak u ovom istraživanju sastojao se od studenata svih statusa Odsjeka za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu. Broj studenata u ovom namjernom uzorku iznosio je 89, odnosno 22 (24.7%) studenta prve godine, 26 (29.2%) studenata druge godine, 18 (20.2%) studenata treće godine, 13(14.6%) studenata četvrte godine i 10 (11.2%) studenata pete godine. S obzirom na varijablu spola uzorak sačinjava 10 (11.2%) muškaraca i 79 (88.8%) žena. Prosječna dob ispitanika bila je 21.81 godina, najmlađi ispitanik starosti je 19 godina, a najstariji 38 godina S obzirom na varijablu završene srednje škole 49 (55.1%) studenata završilo je gimnaziju, a ostalih 40 (44.9%) četverogodišnju strukovnu školu. Kada je riječ o varijabli uspjeh na fakultetu 16 (18%) studenata ima prosječnu ocjenu 6, 39 (43.8%) studenata je s prosječnom ocjenom 7, njih 28 (31.5%) ima prosječnu ocjenu 8 te 6 (6.7%) studenata ima prosječnu ocjenu 9. Uzorak u ovom istraživanju je ciljani, tj. odabran je s namjerom da odgovori zahtjevima konkretne istraživačke svrhe.

3. Hipoteze istraživanja

Temeljem cilja i postavljenih zadataka postavili smo jednu glavnu i pet podhipoteza. Naša glavna hipoteza glasi:

H - Očekuju se statistički značajne razlike u stavovima i znanju o profesiji pedagoga (poznavanju profesije pedagoga, poznavanju područja rada pedagoga, poznavanju očekivanih kompetencija pedagoga, stavovima studenata o statusu pedagoga u današnjem društvu.) Ove

razlike očekujemo obzirom na H_1 – spolne razlike; H_2 - završenu srednju školu, H_3 - uspjeh na fakultetu, H_4 - godinu studija i H_5 - razlog odabira studija pedagogije.

4. Identifikacija i klasifikacija varijabli

Zavisna varijabla- stavovi i znanja studenata pedagogije o profesiji pedagoga.

Stav se može definirati kao tendencija pozitivnog ili negativnog reagiranja na neki objekt (Čudina i Obradović, 1975, prema Borić, S., Tomić, R. 2012). Krech i Crutchfield (1976, prema Borić, S., Tomić, R. 2012) definiraju stav kao trajnu organizaciju emotivnih, perceptivnih i kognitivnih procesa s obzirom na neki aspekt. Stavovi se sastoje od tri dijela: emocionalne ili osjećajne sastavnice koju čine emocionalne reakcije prema objektu stava (npr. drugoj osobi); spoznajne ili kognitivne sastavnice koja se odnosi na vjerovanje o objektu stava (drujoj osobi) i ponašajne, konativne ili voljne tj. čovjekove akcije u odnosu na objekt stava (Zvonarević, 1985, prema Borić, S., Tomić, R. 2012).

Nezavisna varijabla- spol, završena srednja škola, uspjeh na fakultetu, godina studija studenata i razlozi odabira studija.

Školski uspjeh možemo definirati kao stupanj postizanja znanja i vrijednosti koja su propisana nastavnim planom i programom. Ocjene su sredstvo određenog društvenog komuniciranja. Nominalno jednake ocjene imaju jednako ili približno jednako značenje, iako iza njih ne mora (a gdje god i ne može) biti i jednako postignuće (Andrić, Čudina, 1988, prema Delač Horvatinčić, I., Kozarić Ciković, M. 2010).

5. Instrumenti istraživanja

5.1 Psihometrijske karakteristike mjernog instrumenta

Mjerni instrument za potrebe ovog istraživanja preuzet je iz istraživanja „Percepcija profesionalnog statusa i ugleda pedagoga“, provedenog u Rijeci sa učenicima završnih razreda srednje škole. Upitnik (Prilog 1) se sastojao od tvrdnji koje se sukladno cilju i zadacima odnose na: poznavanje profesije, poznavanje područja rada pedagoga, kompetencijski profil pedagoga te društveni status/ugled pedagoga. Tvrdnje u anketnom upitniku, preuzetog iz spomenutog istraživanja, doručene su kroz preformulaciju određenih čestica. Čestice koje se odnose na poznavanje profesije pedagoga i područja rada date su u formi petostepene skale Likertovog tipa, sa zadatkom da ispitanik za svaku pojedinu tvrdnju izrazi stupanj svog slaganja ili neslaganja. Skali koja mjeri područja rada pedagoga dodana je čestica koja glasi: „Pedagog/inja bi trebala pisati pripreme drugim nastavnicima“. Čestica skale kojom se mjeri stav studenta o kompetencijama koje su potrebne pedagogu, također je korigirana. Umjesto jedne tvrdnje „Biti dosljedan i iskren u svome radu“, rastavljena je na dvije tvrdnje: 1. „biti dosljedan“, 2. „biti iskren u svome radu“. Čestice koji se odnose na društveni status pedagoga, ostale su u svom izvornom obliku. Samo su izmjenjeni ponuđeni odgovori na česticu „Kada bih pitao/la svoje susjede, rodbinu tko je pedagog, znali bi odgovor“. Umjesto odgovora: a) DA b) NE c) NE ZNAM, ponuđeni odgovori su: a) sa velikom sigurnošću, b) donekle sigurni u vlastiti odgovor, c) njihov odgovor ne bi se mogao procijeniti kao precizan. Čestica „Što misliš, što bi pedagog trebao činiti da bi učenici znali tko je on i što radi“ nije preuzeta iz provedenog istraživanja.

Konstruktna **valjanost testirana** je faktorskom analizom maksimalne vjerojatnosti. **Pouzdanost** tipa unutarnje konzistencije skala provjerena je izračunom Cronbach Alpha koeficijentata za podskale u anketnom upitniku. **Diskriminativnost** je provjerena temeljem analize distribucije rezultata podljestvica. **Objektivnost** je osigurana jednakim uvjetima u kojima su sudionici ispitivani.

5.1.1 Valjanost mjernog instrumenta

Konstruktna valjanost podljestvice *kompetencijski profil pedagoga* provjerena je faktorskom analizom maksimalne vjerojatnosti gdje su izlučena 4 faktora međusobno korelacijski pozitivno povezana (Tablica 2). Što u konačnici ukazuje da svi itemi pripadaju istom latentnom prostoru.

Tablica 2. *Korelacija između faktora za podljestvicu kompetencijski profil pedagoga*

Faktor	1	2	3	4
1	1.00	0.35	0.29	0.53
2	0.35	1.00	0.36	0.52
3	0.29	0.36	1.00	0.44
4	0.53	0.52	0.44	1.00

Za podljestvicu *područja rada pedagoga* konstruktna valjanost provjerena je faktorskom analizom maksimalne vjerojatnosti te je izlučeno pet faktora. U tablici 3 možemo uočiti međusobnu pozitivnu korelacijsku povezanost faktora, što ukazuje na zaključak da svi itemi podljestvice pripadaju istom latentnom prostoru.

Tablica 3. *Korelacija između faktora za podljestvicu područja rada pedagoga*

Faktor	1	2	3	4	5
1	1.00	0.12	0.11	0.06	0.03
2	0.12	1.00	0.10	0.26	0.30
3	0.11	0.10	1.00	0.17	0.00
4	0.06	0.26	0.17	1.00	0.34
5	0.03	0.30	0.00	0.34	1.00

5.1.2 Pouzdanost mjernog instrumenta

Tablica 4. Razine Cronbach alpha koeficijenta za subskale u Anketnom upitniku za studente

Skala/subskala	Broj čestica (N)	Cronbach alfa koeficijent
Kompetencijski profil pedagoga	19	0,92
Poznavanje profesije	12	0,41
Područja rada pedagoga	15	0,73

Kao što vidimo iz tablice 4 za ljestvicu Kompetencijski profil Cronbach Alpha koeficijent iznosi $\alpha=0.92$, što upućuje na izvrsnu razinu pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije. Za ljestvicu Područja rada pedagoga Cronbach Alpha koeficijent iznosi $\alpha=0.73$, pri čemu se može zaključiti da postoji vrlo dobra razina unutarnje konzistencije. Međutim za pitanja unutar skale Poznavanje profesije ne može se reći da postoji prihvatljiva razina unutrašnje konzistencije jer Cronbach Alpha koeficijent iznosi $\alpha=0.41$.

Tablica 5. Mjere deskriptivne statistike podljestvice Kompetencijski profil i Područja rada

	Kompetencijski profil	Područja rada
$\bar{x}$	4.61	4.20
SP	0.03	0.03
SD	0.36	0.35
KS	0.00	0.15
SW	0.00	0.51
Nakošenost	-0.79	-0.28
Zaobljenost	-0.49	-0.04
df	89	89

Tuač: $\bar{X}$ -aritmetička sredina; SP-standardna pogreška; SD-standardna devijacija; KS – Kolmogorov-Smirnov test normalnosti raspodjele; SW- Shapiro-Wilk test normalnosti raspodjele

Izračunom aritmetičke sredine za podljestvicu Kompetencijski profil dobili smo da ona iznosi $\bar{x}=4.61$ uz standardnu pogrešku od $SP=0.03$. Izračunom standardne devijacije dobili smo da ona iznosi $SD=0.36$. Vrijednosti nakošenosti (-0.79) te zaobljenosti (-0.49) pokazuju nam da je raspodjela rezultata na ovoj podljestvici asimetrična u lijevo odnosno

negativno asimetrična i leptokurtična, što može značiti da ova distribucija odstupa od normalne, što je potvrđeno i provjerom normaliteta putem Kolmogorov-Smirnov testa, gdje je $p=0.00$.

Za podljestvicu Područja rada aritmetička sredina iznosi $\bar{x}=4.20$ uz standardnu pogrešku $SP=0.03$. Izračunom standardne devijacije dobili smo da ona iznosi $SD=0.35$. Vrijednosti nakošenosti (-0.28) te zaobljenosti (-0.04) pokazuju nam da je raspodjela rezultata na ovoj podljestvici blago negativno asimetrična i leptokurtična. Rezultati Kolmogorov-Smirnov testa pokazali su da se radi o normalnoj distribuciji gdje je $p=0.15$.

5.1.3 Diskriminativnost mjernog instrumenta

Analizom distribucije rezultata za podljestvicu *kompetencijski profil pedagoga* uočava se negativno asimetrična distribucija rezultata. Također za ljestvicu *područja rada pedagoga* pokazala se blaga asimetrija u lijevo odnosno negativna asimetričnost. Asimetričnost distribucije rezultata obično ukazuje na nisku diskriminativnost itema, ali i na specifičnost samog uzorka, stoga se ona pripisuje osobinama ispitanika a ne samom instrumentu.

6. Analiza podataka

Provedene su preliminarne statističke analize na temelju osnovnih deskriptivnih parametara korištenih u istraživanju, kako bi se odlučilo od daljnjim statističkim postupcima. Faktorskom analizom maksimalne vjerojatnosti utvrđena je konstruktna valjanost instrumenta, potom je propitana pouzdanost tipa unutarnje konzistencije (α). Dalje se ispitalo postoji li statistički značajna razlika u stavovima i znanju studenata o profesiji pedagoga temeljem nezavisnih varijabli (spol, završena srednja škola, uspjeh na fakultetu, godina studija te razlog odabira studija). U obradi i analizi podataka korišten je statistički program SPSS.

7. Postupak

Provedeno istraživanje je empirijsko-neeksperimentalnog karaktera. Budući da je cilj istraživanja bio da se opiše određena pojava i stanje odnosno stav studenata pedagogije, koristila se **deskriptivna metoda istraživanja**. Prema Mužić (1999:43) deskriptivna metoda u istraživanju odgoja i obrazovanja predstavlja skup znanstveno-istraživačkih postupaka s

kojima se opisuju pojave u odgoju i obrazovanju, tj. ispituje se stanje, a time i njihove osobine, a bez obzira na njihove uzroke.

Dobiveni podaci upoređivani su u odnosu na spol, srednju školu koju su studenti završili, školski uspjeh, godinu studija na kojoj se trenutno nalaze, te u odnosu na razloge upisa studija. Stoga je korištena **komparativna metoda istraživanja**. Komparativna istraživanja se zasnivaju na komparativnoj analizi; na poređenju i uviđanju sličnosti i razlika proučavanih obrazovnih fenomena (pojava, procesa, stanja). Suština komparativnih istraživanja je da se uočene razlike među objektima koji se porede koriste za bolje upoznavanje objekata, i posebno za donošenje zaključaka o datim objektima (Fajgelj, 2010, prema Knežević Florić, Ninković, 2012:68). Krajnji cilj istraživanja bio je testirati postavljene hipoteze. Primjenom **empirijske metode**, kroz anketni upitnik i ispitavanje stavova studenata, na osnovu njihova iskustva i saznanja prikupile su se informacije kako bi se odgovorilo na sam predmet istraživanja. Empirijsko istraživanje svoje polazište nalazi u iskustvenim činjenicama i podacima. Ima za cilj otkrivanje stanja i dinamike neke pedagoške pojave i mogućnosti utjecaja na njezine promjene. Cilj može biti ispitivanje ponašanja učenika i drugih subjekata odgojno-obrazovnog procesa u različitim situacijama, zatim ispitivanje njihovih odnosa, njihovih stavova, mišljenja, interesa. Postojeća teorijska i iskustvena saznanja služe kao osnov za identifikaciju problema i definiranje hipoteza istraživanja. Bitno je da se određena pojava uoči u svom prirodnom ambijentu. Uobičajeno je da se polazi od pedagoškog iskustva, odnosno pojava se proučava uz primjenu odgovarajućih instrumenata za prikupljanje iskustvenih podataka. Prikupljeni podaci se potom kvantitativno (uz pomoć pedagoške statistike) i kvalitativno obrađuju, analiziraju i interpretiraju. Krajnji cilj je testiranje postavljenih hipoteza (Hadžić-Suljkić, 2013:38).

Najveći dio neeksperimentalnih istraživanja u psihologiji se odvija primjenom **korelacijske metode**. Cilj korelacijskog istraživanja jest utvrđivanje povezanosti između različitih varijabli značajnih za izučavani problem. Pri tome se istraživač ne služi manipulacijom kako bi proizveo variranje određene varijable, već proučava veze među pojavama u njihovu prirodnom javljanju. Osim utvrđivanja povezanosti, korelacijska istraživanja omogućuju i predviđanje jednih varijabli na temelju drugih, tako da se njima ostvaruju dva važna cilja psihologijske znanosti, opisivanje i predikcija. Korelacijska istraživanja provode se kako bi se utvrdila povezanost situacijskih uvjeta i ponašanja, te za ispitivanje povezanosti između ponašanja i/ili osobina (Milas, 2009: 371, 372). Korelacijski metod u ovom istraživanju svoj udio je imao u utvrđivanju povezanosti između zavisne

varijable tj. stavova i znanja studenata i nezavisnih varijabli (spol, završena srednja škola, školski uspjeh, godina studija studenata i razlozi odabira studija).

Za prikupljanje podataka u ovom istraživanju korišten je postupak anketiranja. Anketna metoda je poseban oblik ne-eksperimentalnog istraživanja koje kao osnovni izvor podataka koristi osobni iskaz o mišljenjima, uvjerenjima, stavovima i ponašanju, pribavljen odgovarajućim standardiziranim nizom pitanja. Ponekad se tako prikupljaju samo demografski podaci, no to su ipak istraživanja koja su, u psihologiji i društvenim znanostima općenito, krajnje rijetka. Za razliku od opažanja anketa znači neizravnu mjeru ponašanja, jer se o njemu sudi na temelju odgovora što ih daju ispitanici, a ne izravnog promatranja. Na drugi, pak, način metoda anketiranja može se smatrati izravnijom od opažanja, jer se u njoj osobe izjašnjavaju o svojim osjećajima, uvjerenjima i mišljenjima, a da o njima ne moramo zaključivati na temelju nekih vanjskih manifestacija (Milas, 2009). U skladu s tehnikom koristila se anketa kao instrument prikupljanja podataka. Anketni upitnik, odnosno instrument koji je korišten u istraživanju preuzet je iz istraživanja „Percepcija profesionalnog statusa i ugleda pedagoga“, provedenog u Rijeci sa učenicima završnih razreda srednje škole (Prilog1, Anketni upitnik za studente).

III REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Rezultati istraživanja prikazani su u skladu sa postavljenim zadacima istraživanja. Prikazani su rezultati stavova i znanja studenata o poznavanju profesije pedagoga, području rada, kompetencijskom profilu pedagoga i društvenom statusa (ugledu) pedagoga u odnosu na spol, završenu srednju školu, uspjeh na fakultetu, godinu studija i razlog odabira studija pedagogije.

1. Poznavanje profesije pedagoga

Pitanja u području poznavanja profesije pedagoga započinju pitanjem otvorenog tipa gdje se od studenata tražilo da navedu tko je za njih pedagog i što on radi. U tablici 6 su prikazani rezultati kategoriziranih odgovora studenata.

Tablica 6. *Tko je za vas pedagog? Što on radi?*

Skupine odgovora	F
Rad s učenicima	49
Rješavanje i uočavanje problema	26
Ostalo	23
Stručna osoba u odgojno-obrazovnoj ustanovi	21
Rad s nastavnicima	16
Suradnja s ostalim subjektima odgojno obrazovnog rada	9
Administrativni rad i vođenje dokumentacije	9
Rad s roditeljima	8
Rad s odraslima	7

Najveći broj studenata, svoje viđenje pedagoga vidi kroz njegov *rad s učenicima*. Takvih odgovora bilo je 49 (F=49). Neki od odgovora studenata su: „*Pedagog je suradnik u školi koji ima širok opseg poslova u školi, npr. savjetodavni rad s učenicima*“, „*Pedagog je stručni suradnik u školi koji se bavi procesom upisa učenika u prvi razred, savjetodavnim radom s učenicima*“, „*Pedagog je osoba koja je tu da sasluša, pruži pomoć učenicima kada*

im je to potrebno“, „Pedagog je osoba koja odgaja, odnosno vodi dijete putem za koji smatra da je dobar“.

Zatim slijede odgovori koji spadaju u skupinu **rješavanje i uočavanje problema**, gdje je F=26. Primjeri takvih odgovora su: „Pedagog je osoba koja najčešće radi u školi. Njegova uloga je da rješava probleme između djece.“, „Pedagog pravovremeno definira i rješava probleme školske zajednice.“, „Osoba koja drži glavne konce u školi, rješava probleme, što je najbitnije prepoznaje probleme.“

U kategoriju odgovora **ostalo**, F=23 svrstavaju se odgovori koji se nisu mogli svrstati u ostale kategorije. Primjer takvih odgovora je: „Pedagog je osoba koja je najbitnija u obrazovnom procesu.“, „Pedagog je osoba širokih vidika, koja svestrano može da radi na više pozicija, a ne samo i isključivo u školi.“, „Pedagog je za mene osoba od povjerenja, komunikativan je.“, „Pedagog je sve! U zavisnosti od škole i ravnatelja, radi sve zadatke koji su propisani i dodjeljeni od strane ravnatelja.“, „Pedagog je ključna figura u ostvarivanju pozitivne školske kulture i klime.“

Zatim slijede odgovori koji su svrstani u kategoriju **stručna osoba u odgojno-obrazovnoj ustanovi**, F=21. Neki od odgovora u ovoj kategoriji su : „Pedagog je osoba koja je zapravo stručni suradnik jedne odgojno-obrazovne institucije.“, „Pedagog je stručni suradnik i posrednik između svih djelatnika škole, ali i onih koji su bilo kojom vezom dijelom škole.“, „Pedagog je stručna osoba koja čini kolektiv škole.“

U kategoriju **rad s nastavnicima**, F=16, ubrajaju se odgovori kao što su : „Zajedničkim snagama sa ostalim nastavnicima radi na rješavanju problema.“, „Pedagog je stručno lice koje radi u odgojno-obrazovnoj instituciji i surađuje s nastavnim osobljem, tehničkim osobljem škole, svim drugim zaposlenicima, roditeljima, učenicima.“, „Osoba koja radi u školi i surađuje sa nastavnicima, učenicima i pomaže poboljšati obrazovanje i odgoj u školi.“

Suradnja s ostalim subjektima odgojno obrazovnog rada, F=9, obuhvaća odgovore kao što su: „Pedagog surađuje sa službom za socijalni rad.“, „Pedagog je stručno lice koje radi u odgojno-obrazovnoj instituciji i surađuje s nastavnim osobljem, tehničkim osobljem škole, svim drugim zaposlenicima, roditeljima, učenicima.“

Administrativni rad i vođenje dokumentacije, F=9, kategorija je koja obuhvaća odgovore poput: „Posao pedagoga je većinom u dokumentaciji koja se vezuje za djecu i

nastavnike.“, „Pedagog je osoba koja vodi svu pedagošku dokumentaciju.“, „Pedagog obavlja administrativne poslove.“

Kategorija odgovora **rad s roditeljima**, F=8, obuhvaća odgovore poput: „Njegov korpus posla je ogroman. Par stvari koje obavlja su savjetodavni rad s roditeljima. nastavnicima, učenicima“, „Pedagog je osoba koja treba da „služi“ u svrhu djeteta, ali i kao savjetnik roditeljima.“

Odgovori studenata poput: „Osoba koja se bavi podučavanjem i odgojem djece i odraslih.“, „Pedagog je stručnjak koji radi s djecom, a može i sa odraslim osobama.“, svrstani su u kategoriju **rad s odraslima**, F=7.

Kao što je vidljivo iz tablice 6, studenti najčešće određuju posao pedagoga kroz rad s djecom te uočavanje i rješavanje problema. Slični rezultati dobiveni su u istraživanju provedenom u Rijeci (Markušić, 2015). Uzorak se sastojao od 96 učenika od kojih se također tražilo da iskažu svoje mišljenje tko je za njih pedagog i što on radi. Učenici su pedagoga najčešće definirali kroz rad s djecom i rješavanje problema.

Dalje su studenti procjenjivali svoj stupanj slaganja na petostepenoj skali zaokruživanjem jednog od brojeva u svakoj tvrdnji, pri čemu je 1 – uopće se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – neodlučan/a sam, 4 – slažem se, 5 – potpuno se slažem. U tablici su prikazani prosječni odgovori za svaku tvrdnju. Budući da na podljestvici Procjena poznavanja profesije Cronbach Alpha koeficijent nije na prihvatljivoj razini ($\alpha=0.41$) analiziramo svaki item pojedinačno. Tvrdnje su prikazane po veličini aritmetičke sredine odnosno prosječnog odgovora. Na osnovu aritmetičke sredine iz tablice 7 može se vidjeti da najveći rang zauzimaju tvrdnje : *Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u školi*, s aritmetičkom sredinom $\bar{X}= 4.78$ i standardnom devijacijom $SD=0.57$; *Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u učeničkom domu i domu za nezbrinutu djecu*, s aritmetičkom sredinom $\bar{X}= 4.75$ i standardnom devijacijom $SD=0.45$; *Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u vrtiću*, s aritmetičkom sredinom $\bar{X}= 4.62$ i standardnom devijacijom $SD=0.73$; *Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog rješavanja sukoba* s aritmetičkom sredinom $\bar{X}= 4.54$ i standardnom devijacijom $SD=0.58$; *Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u nevladinoj udruzi* s aritmetičkom sredinom $\bar{X}=4.54$ i standardnom devijacijom $SD=0.70$; *Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog ometanja nastave* s aritmetičkom sredinom $\bar{X}=4.53$ i standardnom devijacijom $SD=0.74$. Može se zaključiti da se najveći broj studenata u potpunosti slaže s

ovim tvrdnjama. Stav studenata za tvrdnju *Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u zatvoru* s aritmetičkom sredinom $\bar{X}=4.47$ i standardnom devijacijom $SD=0.78$, kreće se od slažem se do u potpunosti se slažem. Stav studenata za tvrdnju *Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog razgovora o školskom neuspjehu*, uz aritmetičku sredinu $\bar{X} = 3.74$ i standardnu devijaciju $SD=1.08$, se kreće od neodlučan sam do slažem se, budući da na rang ljestvici aritmetička sredina iznosi 3.74. U tvrdnji *Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog razgovora o osobnim problemima*, s aritmetičkom sredinom $\bar{X}=3.38$ i standardnom devijacijom $SD=1.23$, stav studenata je neodlučan. Također se može zaključiti i za tvrdnju *Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog profesionalnog informiranja i savjetovanja* uz aritmetičku sredinu $\bar{X}=3.05$ i standardnu devijaciju $SD=1.30$. Za tvrdnju *Posao pedagoga može obavljati psiholog* uz aritmetičku sredinu $\bar{X}=2.51$ i standardnu devijaciju $SD=1.26$, prosječan stav studenata kreće se od neodlučan sam do ne slažem se. Studenti se ne slažu s tvrdnjom *Posao pedagoga može obavljati učitelj* uz aritmetičku sredinu $\bar{X}=2.08$ i standardnu devijaciju $SD=1.16$.

Tablica 7. Prosječni odgovori studenata za podljestvicu *Poznavanje profesije pedagoga*

Tvrdnja	N	Min.	Max.	$\bar{X}$	SD
Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u školi	88	1	5	4.78	0.57
Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u učeničkom domu i domu za nezbrinutu djecu	89	3	5	4.75	0.45
Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u vrtiću	89	1	5	4.62	0.73
Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog rješavanja sukoba	89	2	5	4.54	0.58
Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u nevladinoj udruzi	89	3	5	4.54	0.70
Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog ometanja nastave	89	2	5	4.53	0.74
Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u zatvoru	89	2	5	4.47	0.78
Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog razgovora o školskom neuspjehu	89	1	5	3.74	1.08
Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog razgovora o	89	1	5	3.38	1.23

osobnim problemima					
Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog profesionalnog informiranja i savjetovanja	88	1	5	3.05	1.30
Posao pedagoga može obavljati psiholog	89	1	5	2.51	1.26
Posao pedagoga može obavljati učitelj	89	1	5	2.08	1.16

Tumač: N-broj studenata koji su odgovorili na tvrdnju; Min.-minimalan skor na skali od 1-5; Max.-maksimalan skor na skali od 1-5; $\bar{x}$ -aritmetička sredina; SD-standardna devijacija.

Kao što je vidljivo, rezultati u tablici 7 pokazuju da se studenti najviše slažu s tvrdnjama da je pedagog osoba koja može biti zaposlena u školi, u učeničkom domu i domu za nezbrinutu djecu te u vrtiću. Najmanji stupanj slaganja izražen je u tvrdnji da posao pedagoga može obavljati učitelj. Moglo bi se reći da studenti pokazuju zadovoljavajuću razinu poznavanja profesije pedagoga. U istraživanju Markušić (2015), više od polovine ispitanika složilo se s tvrdnjom da posao pedagoga može obavljati učitelj, čime se narušava monopol nad profesijom pedagoga. Dobiveni rezultati prema autorici povezani su s nekadašnjim zakonodavstvom koje je dopuštalo da se na mjesta pedagoga zapošljavaju nastavnici i učitelji. U našem istraživanju to nije slučaj, jer su studenti izrazili neslaganje s tom tvrdnjom, što se može povezati s tim što se radi o studentima pedagogije, za koje se pretpostavlja da bi trebali biti upoznati s profesijom pedagoga. Ako bolje pogledamo visok stupanj slaganja studenti su izrazili u tvrdnji *Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog ometanja nastave*, dok je neodlučan stav studenata izražen u tvrdnji *Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog profesionalnog informiranja i savjetovanja*. U praksi je naime jako čest slučaj da se učenici upućuju pedagogu zbog rješavanja nediscipline i problema na nastavnim satima, što su studenti i izrazili, a manje zbog savjetovanja pri izboru budućeg zanimanja. U društvu je zastupljeno pogrešno stajalište da je posao pedagoga isključivo vezan za školu. Studenti su u svojim odgovorima izrazili slaganje da posao pedagoga nije vezan samo za školu, nego i vrtiće, nevladine organizacije, zatvor.

Tablica 8. *Prosječni odgovori studenata za podljestvicu Poznavanje profesije pedagoga obzirom na varijable spol, završenu srednju školu i uspjeh na fakultetu*

Tvrdnje	Spol		SŠ		Uspjeh na fakultetu			
	M	Ž	G	SŠK	6	7	8	9
Posao pedagoga može obavljati učitelj	2	2.06	1.87	2.28	2.07	2.21	2	1.33
Posao pedagoga može obavljati psiholog	3	2.43	2.23	2.80	3	2.38	2.56	1.67
Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog razgovora o školskom neuspjehu	3.10	3.83	3.79	3.70	3.40	4	3.59	3.67
Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog razgovora o osobnim problemima	2.80	3.48	3.57	3.20	3.27	3.38	3.52	3.33
Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog rješavanja sukoba	4.70	4.52	4.26	4.65	4.47	4.49	4.59	4.83
Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog ometanja nastave	4.60	4.53	4.34	4.78	4.53	4.56	4.44	4.83
Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog profesionalnog informiranja i savjetovanja	2.40	3.12	3.11	2.95	3.27	3.08	2.89	2.83
Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u školi	4.80	4.79	4.81	4.78	4.47	4.87	4.85	4.83
Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u vrtiću.	4.30	4.66	4.66	4.58	4.40	4.64	4.67	4.83
Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u zatvoru.	4.40	4.48	4.62	4.30	4.20	4.49	4.56	4.67
Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u učeničkom domu i domu za nezbrinutu djecu	4.60	4.78	4.72	4.80	4.60	4.79	4.78	4.83

Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u nevladinoj udruzi.	4.20	4.58	4.57	4.50	4.33	4.46	4.70	4.83
--	------	------	------	------	------	------	------	------

Tumač: M-muški spol; Ž-ženski spol; SŠ-završena srednja škola; G-gimnazija; SŠK- četverogodišnja strukovna srednja škola.

Tablica 9. *Prosječni odgovori studenata za podljestvicu Poznavanje profesije pedagoga obzirom na varijable godina studija i razlog odbira studija*

Tvrdnje	Godina studija					Razlog odabira studija		
	1	2	3	4	5	A	B	C
Posao pedagoga može obavljati učitelj	2.80	2.35	1.56	1.31	1.70	2	2.02	2.29
Posao pedagoga može obavljati psiholog	2.95	3.12	2	1.46	2.20	2.50	2.46	2.93
Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog razgovora o školskom neuspjehu	3.55	3.54	4.06	4	3.80	3.81	3.78	3.64
Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog razgovora o osobnim problemima	2.65	3.65	3.78	3.15	3.90	2.81	3.80	2.79
Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog rješavanja sukoba	4.60	4.58	4.50	4.23	4.80	4.50	4.56	4.50
Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog ometanja nastave	4.90	4.31	4.61	4.54	4.30	4.56	4.50	4.71
Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog profesionalnog informiranja i savjetovanja	2.15	3.23	3.17	3.31	3.70	2.44	3.36	2.50
Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u školi	4.80	4.69	4.83	4.92	4.80	4.81	4.88	4.57
Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u vrtiću.	4.65	4.69	4.50	4.54	4.70	4.56	4.74	4.36
Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u zatvoru.	4.25	4.38	4.44	4.85	4.70	4.69	4.46	4.36

Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u učeničkom domu i domu za nezbrinutu djecu	4.80	4.73	4.67	4.85	4.80	4.81	4.78	4.79
Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u nevladinoj udruzi.	4.60	4.27	4.50	4.85	4.80	4.38	4.62	4.57

Tumač: A-razlog upisa (općenita želja za studiranjem); B-razlog upisa (ljubav prema predmetu studija); C-razlog upisa (nisam uspio/la upisati željeni studij).

U tablicama 8 i 9 možemo vidjeti prosječne odgovore studenata obzirom na nezavisne varijable (spol, završena srednja škola, uspjeh na fakultetu, godina studija, razlog odabira studija). U odnosu na *spol* najmanje slaganje studenti su izrazili u tvrdnji *Posao pedagoga može obavljati učitelj*, za muški spol aritmetička sredina iznosi $\bar{X}=2$, a za ženski $\bar{X}=2.06$. Najveće slaganje studenti muškog i ženskog spola izrazili su u tvrdnji *Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u školi* gdje aritmetička sredina za muški spol iznosi $\bar{X}=4.79$, a za ženski spol $\bar{X}=4.80$.

Obzirom na varijablu *završena srednja škola* najmanje slaganje obje grupe studenata izrazile su u tvrdnji *Posao pedagoga može obavljati učitelj*, pri čemu je aritmetička sredina za one koji su završili gimnaziju $\bar{X}=1.87$, a za studente sa završenom četverogodišnjom strukovnom školom iznosi $\bar{X}=2.28$. Najveće slaganje izraženo je u tvrdnji *Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u školi*, za studente koji su završili gimnaziju aritmetička sredina iznosi $\bar{X}=4.81$, a za one sa završenom strukovnom četverogodišnjom srednjom školom iznosi $\bar{X}=4.78$.

Obzirom na *uspjeh na fakultetu* najmanje slaganje ($\bar{X}=1.33$) izraženo je u tvrdnji *Posao pedagoga može obavljati učitelj* od strane studenata čiji je prosječan uspjeh na fakultetu izražen ocjenom 9. Najveće slaganje izrazili su studenti s prosječnom ocjenom 7 u tvrdnji *Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u školi* ($\bar{X}=4.87$).

Obzirom na *godinu studija* najmanje slaganje izrazili su studenti četvrte godine studija u tvrdnji *Posao pedagoga može obavljati učitelj* s aritmetičkom sredinom $\bar{X}=1.31$. Najveće slaganje također su izrazili studenti četvrte godine u tvrdnji *Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u školi* s aritmetičkom sredinom $\bar{X}=4.92$.

Obzirom na *razlog odabira studija* najmanje slaganje izraženo je u tvrdnji *Posao pedagoga može obavljati učitelj*, od strane studenata s razlogom upisa općenita želja za studiranjem ($\bar{X}=2$). Najveće slaganje izrazili su studenti s razlogom ljubav prema predmetu studija, u tvrdnji *Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u školi* ($\bar{X}=4.88$).

2. Područja rada pedagoga

Pitanja u ovom dijelu upitnika odnose se na područja rada pedagoga. Od studenata se tražilo da izraze svoj stupanj slaganja na petostepenoj skali zaokruživanjem jednog od brojeva u svakoj tvrdnji, pri čemu je 1 – *uopće se ne slažem*, 2 – *ne slažem se*, 3 – *neodlučan/a sam*, 4 – *slažem se*, 5 – *potpuno se slažem*.

Tablica 10. Mjere deskriptivne statistike za područja rada pedagoga

$\bar{X}$	4.20
SP	0.03
SD	0.35
KS	0.15
SW	0.51
Nakošenost	-0.28
Zaobljenost	-0.04
df	89

Tumač: $\bar{X}$ - aritmetička sredina; SP- standardna pogreška; SD-standardna devijacija; KS – Kolmogorov-Smirnov test normaliteta raspodjele; SW- Shapiro-Wilk test normaliteta raspodjele; df-stupnjevi slobode

Na osnovu izračunatih mjera deskriptivne statistike u tablici 10 možemo vidjeti da aritmetička sredina odgovora iznosi $\bar{X}= 4.20$, uz standardnu devijaciju $SD=0.35$. Kao što je već spomenuto ovdje se radi o normalnoj distribuciji rezultata. Stoga smo primjenjivali mjere parametrijske statistike.

T-testom za nezavisne uzorke ispitali smo postoji li statistički značajna razlika u odgovorima studenata s obzirom na *spol*. Aritmetička sredina odgovora za muški spol iznosi $\bar{X}=4.01(df=10, SD=0.31)$ te za ženski $\bar{X}=4.22 (df=79, SD=0.34)$. Kako bismo utvrdili postoji li statistički značajna razlika između aritmetičkih sredina primjenili smo, dakle, t-test za nezavisne uzorke, uz odabrani kriterij značajnosti na razini od $p\leq 0.05$. Testiranjem

statističke značajnosti između ove dvije aritmetičke sredine dobili smo $t = -1.83$, $p = 0.07$, uz $df = 87$. S obzirom da je naš odabrani kriterij značajnosti na razini od $p \leq 0.05$, može se zaključiti da ne postoji statistički značajna razlika između muškog i ženskog spola kada je riječ o poznavanju područja rada pedagoga.

Daljnjom analizom nastojali smo utvrditi postoji li statistički značajna razlika u odgovorima studenata obzirom na *završenu srednju školu*. Aritmetička sredina za gimnaziju iznosi $\bar{X} = 4.14$, a za četverogodišnju strukovnu školu iznosi $\bar{X} = 4.27$. T-testom za nezavisne uzorke ispitali smo postoji li statistički značajna razlika između ove dvije aritmetičke sredine. Stupnjevi slobode iznose za gimnaziju $df = 49$ i za četverogodišnju strukovnu školu $df = 40$. Testiranjem statističke značajnosti dobili smo da vrijednost t iznosi -1.83 , $p = 0.07$. S obzirom da je naš odabrani kriterij značajnosti na razini od $p \leq 0.05$, može se zaključiti da između ispitanika (studenata) ne postoji statistički značajna razlika u poznavanju područja rada pedagoga, s obzirom na završenu srednju školu.

Zatim smo ispitali postoji li statistički značajna razlika u odgovorima studenata u odnosu na varijablu *uspjeh na fakultetu*. Odgovori studenata s prosječnom ocjenom 6 imaju aritmetičku sredinu $\bar{X} = 4.13$; s ocjenom 7, $\bar{X} = 4.20$; s ocjenom 8, $\bar{X} = 4.22$; te s ocjenom 9, $\bar{X} = 4.25$. ANOVA testom za nezavisne uzorke ispitali smo postoji li statistički značajna razlika između odgovora studenata. Utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika u odgovorima studenata ($F = 0.29$, $p = 0.82$).

Daljnjom analizom nastojali smo utvrditi postoji li statistički značajna razlika u odgovorima studenata u odnosu na *godinu studija* studenata. Prosječni odgovor za prvu godinu iznosi $\bar{X} = 4.10$, za drugu godinu iznosi $\bar{X} = 4.24$, za treću godinu iznosi $\bar{X} = 4.17$, za četvrtu $\bar{X} = 4.26$ i za petu godinu iznosi $\bar{X} = 4.25$. Prema aritmetičkim sredinama moglo bi se reći da su studenti četvrte i pete godine ostvarili najveći skor na ljestvici, međutim postavlja se pitanje postoje li statistički značajne razlike među navedenim grupama. U tu svrhu koristili smo ANOVA test za nezavisne uzorke. Rezultati su pokazali da među studentima od prve do pete godine ne postoji statistički značajna razlika u poznavanju područja rada pedagoga ($F = 0.70$, $p = 0.59$).

S obzirom na *razlog odabira studija* ispitali smo postoji li statistički značajna razlika u odgovorima studenata o području rada pedagoga. Tvrdnja: *Studij pedagogije upisao/la sam iz razloga...* sadržavala je 7 ponuđenih odgovora, od kojih se najčešće pojavljuju tri odgovora, stoga su ostali odgovori isključeni iz analize, takvih odgovora bilo je sedam. Ukupno 16

ispitanika upisalo je studij Pedagogije zbog općenite želje za studiranjem, aritmetička sredina odgovora ove grupe studenata za poznavanje područja rada pedagoga iznosi $\bar{X}=4.04$ uz standardnu devijaciju $SD=0.32$. Ljubav prema predmetu studija kao razlog upisa navelo je 52 studenta, a aritmetička sredina za ovu grupu studenata iznosi $\bar{X}=4.25$, uz standardnu devijaciju $SD=0.36$. Njih 14 kao razlog je navelo da nisu uspjeli upisati željeni studij, a prosjek njihovih odgovora iznosi $\bar{X}=4.20$, uz standardnu devijaciju $SD=0.30$. Kako bi smo utvrdili postoji li statistički značajna razlika između aritmetičkih sredina u odgovorima studenata koristili smo ANOVA test za nezavisne uzorke. Utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika u odgovorima studenata kada je riječ o varijabli razlog odabira studija ($F=2.40, p=0.09$).

3. Kompetencijski profil pedagoga

Kako bismo ispitali koje kompetencije studenti smatraju važnim u radu pedagoga, studenti su svoj stav izražavali na petostepenoj skali, zaokruživanjem jednog od brojeva u svakoj tvrdnji, pri čemu je 1– *uopće se ne slažem*, 2– *ne slažem se*, 3 – *neodlučan/a sam*, 4– *slažem se*, 5– *potpuno se slažem*.

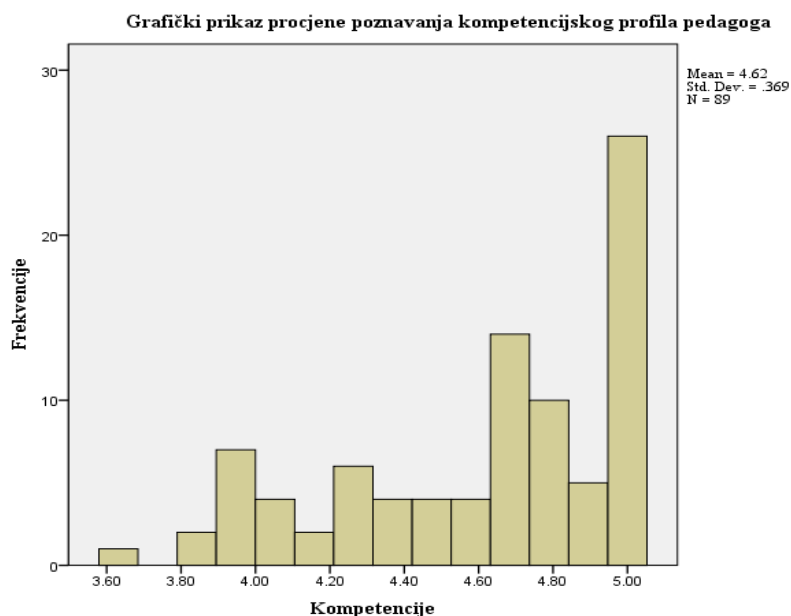
Tablica 11. *Mjere deskriptivne statistike za kompetencijski profil pedagoga*

Kompetencijski profil pedagoga	
$\bar{x}$	4.62
SP	0.03
SD	0.36
KS	0.00
SW	0.00
Nakošenost	-0.79
Zaobljenost	-0.49
df	89

Tumač: $\bar{x}$ - aritmetička sredina; SP- standardna pogreška; SD-standardna devijacija; KS – Kolmogorov-Smirnov test normaliteta raspodjele; SW- Shapiro-Wilk test normaliteta raspodjele; df-stupnjevi slobode

Iz grafičkog prikaza 1 i tablice 11 može se vidjeti raspodjela rezultata za procjenu poznavanja kompetencija pedagoga. Aritmetička sredina iznosi $\bar{x}=4.62$, uz standardnu devijaciju $SD=0.36$.

Graf 1

Obzirom da nas je zanimalo i koje kompetencije studenti smatraju osobito važnim, analizirali smo i svaku česticu posebno.

Tablica 12. *Prosječni odgovori o kompetencijskom profilu pedagoga (N=89)*

Tvrdnje	$\bar{X}$	SD
Biti dosljedan	4.65	0.47
Biti iskren u svom radu.	4.66	0.52
Uvoditi nešto novo u školski rad.	4.64	0.52
Biti komunikativan i pristupačan.	4.79	0.41
Savjetovati druge u radu.	4.66	0.54
Biti osoba od povjerenja.	4.85	0.35
Sudjelovati u organiziranju odgojno-obrazovnog rada.	4.62	0.53
Znati koristiti informatičku tehnologiju.	4.58	0.58
Znati kako se planira i programira rad škole.	4.56	0.52
Poznavati zakone i školsku dokumentaciju.	4.62	0.53
Biti otvoren prema nastavnicima i učenicima.	4.70	0.48
Uvažavati mišljenja i ideje drugih.	4.69	0.51

Ostvariti suradnju sa zajednicom izvan škole.	4.56	0.56
Sudjelovati u rješavanju konflikata.	4.67	0.49
Poznavati praćenje rada nastavnika.	4.48	0.67
Sudjelovati u vođenju školskih projekata i projekata koji se tiču Europske unije.	4.21	0.88
Stvarati poticajno radno okruženje.	4.61	0.68
Sudjelovati u radu s roditeljima.	4.71	0.56
Poznavati barem jedan strani jezik.	4.49	0.67

Tumač: $\bar{x}$ - aritmetička sredina; SD-standardna devijacija

U tablici 12 za svaku česticu su prikazani prosječni odgovori studenata o poznavanju potrebnih kompetencija pedagoga. Studenti smatraju da bi pedagog najprije trebao biti osoba od povjerenja ($\bar{X}=4.85$, $SD=0.35$), zatim komunikativan i pristupačan u svome radu ($\bar{X}=4.79$, $SD=0.41$), sudjelovati u radu s roditeljima ($\bar{X}=4.71$, $SD=0.56$) te biti otvoren prema nastavnicima i učenicima ($\bar{X}=4.70$, $SD=0.48$). Nešto manje slaganje studenti su izrazili u tvrdnjama da bi pedagog trebao sudjelovati u vođenju školskih projekata i projekata koji se tiču Europske unije ($\bar{X}=4.21$, $SD=0.88$) i poznavati barem jedan strani jezik ($\bar{X}=4.49$, $SD=0.67$). Razmotrimo li rezultate u okviru podjele kompetencija na osobne, stručne, razvojne, akcijske i kompetencije europske dimenzije u obrazovanju može se vidjeti da najveću važnost studenti daju osobnim kompetencijama (biti dosljedan, biti iskren, biti osoba od povjerenja, biti komunikativan i pristupačan, uvažavati mišljenja i ideje drugih), zatim akcijskim kompetencijama (biti otvoren prema nastavnicima i učenicima, sudjelovati u radu s roditeljima, savjetovati druge u radu, stvarati poticajno radno okruženje). Manje važnim smatraju se razvojne kompetencije (uvoditi nešto novo u školski rad, sudjelovati u organiziranju odgojno-obrazovnog rada, znati koristiti informatičku tehnologiju), stručne kompetencije (znati kako se programira i planira rad škole, poznavati zakone i školsku dokumentaciju, poznavati praćenje rada nastavnika). Na zadnjem mjestu nalaze se kompetencije europske dimenzije (ostvarivati suradnju sa zajednicom izvan škole, sudjelovati u vođenju školskih projekata i projekata koji se tiču Europske unije, poznavati barem jedan strani jezik). Sve navedene kompetencije studentima su važne u radu pedagoga, ali najveću važnost daju osobnim kompetencijama.

Daljnjom analizom nastojali smo utvrditi postoji li statistički značajna razlika u odgovorima studenata s obzirom na varijable: spol, završena srednja škola, uspjeh na fakultetu, godina studija te razlog odabira studija.

Mann-Whitney testom testirana je statistička značajnost razlika prosječnih rangova između muškog i ženskog spola, kojim se pokazalo da ne postoji statistički značajna razlika između muškog i ženskog dijela studenata u poznavanju kompetencijskog profila pedagoga. Prosječan rang za muški spol iznosi 30.85, a za ženski 46.79, $p=0.06$

Razlike u odgovorima studenata provjerene su s obzirom na varijablu *završene srednje škole*. Mann-Whitney testom pokazalo se da ne postoji statistički značajna razlika u odgovorima između studenata koji su završili gimnaziju i onih koji su završili četverogodišnju strukovnu školu ($p=0.39$).

Kako bismo saznali postoji li statistički značajna razlika u odgovorima studenata o kompetencijskom profilu pedagoga u odnosu na *uspjeh na fakultetu*, upotrijebili smo Kruskal-Wallis test. S obzirom na rezultate ($\chi^2(3)=2.45$ $p=0.48$) nije pronađena statistički značajna razlika između ove dvije varijable.

Pošto je uzorak obuhvaćao studente od prve do pete godine, zanimalo nas je postoji li statistički značajna razlika u poimanju kompetencijskog profila u odnosu na *godinu studija*. Prosječni rangovi iznose: prva godina 36.48; druga godina 40.92; treća godina 50.72; četvrta godina 50.58; peta godina 56.80. Kruskal-Wallis testom utvrđeno je kako ne postoji statistički značajna razlika u odgovorima studenata s obzirom na *godinu studija* ($\chi^2(4)=6.68$, $p=0.15$).

Prosječni rangovi u odnosu na *razlog odabira studija* mogu se vidjeti u tablici 13. Kako bismo utvrdili postoji li statistički značajna razlika u odgovorima studenata u odnosu na razlog odabira studija, koristili smo Kruskal-Wallis test.

Tablica 13. *Prosječni rangovi*

Razlog odabira studija		
Općenita želja za studiranjem	16	29.81
Ljubav prema predmetu studija	52	46.37
Nisam uspio/la upisati željeni studij	14	36.79

Ukupno	82	/
--------	----	---

Rezultati testa govore nam da na kriteriju $p \leq 0.05$ **postoji** statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika na ljestvici poznavanja kompetencijskog profila pedagoga ($\chi^2(2) = 6.63$, $p = 0.03$,). Studenti koji su studij odabrali zbog ljubavi prema predmetu studija značajno su bolje pokazali poznavanje potrebnih kompetencija pedagoga.

4. Društveni položaj pedagoga

Pitanjima koja se odnose na procjenu položaja pedagoga u društvu nastojao se utvrditi stav studenata o položaju pedagoga u odnosu na ostala zanimanja u društvu kao i na poslove pojedinih osoba u školi. Zatim se procjenjivao stav o: potrebitosti profesije pedagoga, informiranosti uže okoline studenata o profesiji pedagoga, izvorima iz kojih su studenti saznali za profesiju pedagoga, da li bi studenti saznali za pedagoga da nije bilo škole koju su pohađali.

Tvrđnja kojom se procjenjivao položaj pedagoga u društvu u odnosu na ostala zanimanja, sastojala se iz 7 ponuđenih zanimanja koje su studenti trebali rangirati brojevima od 1-7. Pri čemu broj 1 označava najbolji položaj u društvu, a broj 7 najlošiji položaj u društvu. Navedena tvrdnja analizirana je u odnosu na nezavisne varijable: spol, završena srednja škola, uspjeh na fakultetu, godina studija te razlog odabira studija.

Tablica 14. *Mjere deskriptivne statistike za položaj profesije pedagoga u odnosu na ostala zanimanja*

	N	$\bar{x}$	SD
Liječnik	89	2.13	1.23
Političar	89	2.84	2.27
Pedagog/inja	89	4.82	1.62
Policajac	89	4.37	1.59
Trgovac	89	6.19	1.42
Inženjer	89	3.33	1.55
Odvjetnik	89	3.79	1.20

Tumač: N-broj ispitanika; $\bar{x}$ -aritmetička sredina; SD-standardna devijacija

Iz tablice 14 se može vidjeti da studenti profesiju liječnika smatraju najprestižnijom u našem društvu $\bar{X}=2.13$, potom se na drugom mjestu nalazi političar $\bar{X}=2.84$, zatim inženjer $\bar{X}=3.33$, odvjetnik $\bar{X}=3.79$, policajac $\bar{X}=4.37$, pedagog/inja $\bar{X}=4.82$, trgovac $\bar{X}=6.19$. Profesija liječnika i političara zauzima najbolji položaj u društvu, dok najlošiji položaj, prema stavu studenata, imaju pedagog/inja i trgovac. Ovakvi rezultati ogledalo su našeg stanja u društvu u kojemu je percepcija pedagoške profesije iskrivljena i nedovoljno cijenjena. Iako su pedagozi, kako ističe Hadžić-Suljkić (2014), postali glavna pokretačka snaga u unapređenju kako internog razvoja škole tako i cjelokupnog školskog sustava, njihova struka ne uživa visok društveni položaj. Loš položaj pedagoga, pokazao se i u istraživanju Markušić (2015), čiji su rezultati također poražavajući, pedagog se našao na petom mjestu iza inženjera i policajca, dok se u našem istraživanju pedagog našao na čak šestom mjestu. Tko je krivac ovakvom stavu teško je reći. Naime više razloga se može povezati s ovakvim rezultatima. Iako je razvijenost pedagoške teorije na visokoj razini, monopol i prepoznatljivost profesije kao bitnih odrednica određene struke, nedovoljno su razvijene. Osim toga na djelu je i nedovoljno pružanje podrške od strane predstavnika vlasti.

Daljnjom analizom nastojali smo utvrditi postoji li statistički značajna razlika u percipiranju društvenog statusa pedagoga obzirom na *spol*. Mann-Whitney testom se utvrdilo da ne postoji statistički značajna razlika između odgovora muškog i ženskog spola (u rangiranju zanimanja pedagoga među ostalim zanimanjima).

U poimanju društvenog statusa pedagoga ispitali smo postoji li statistički značajna razlika u odgovorima studenata u odnosu na *završenu srednju školu*. Kako vidimo u tablici 15, rezultati Mann-Whitney testa upućuju nam da na kriteriju $p \leq 0.05$ postoji statistički značajna razlika u rangiranju zanimanja policajca ($p=0.00$), gdje prosječni rang za gimnaziju iznosi 51.79, a za srednju četverogodišnju strukovnu školu 36.69. Međutim, za zanimanje pedagoga, koje je u našem centru interesiranja, nije pronađena statistički značajna razlika.

Tablica 15. Statistička značajnost razlika između aritmetičkih sredina s obzirom na varijablu završena srednja škola

	Liječnik	Političar	Pedagog/inja	Policajac	Trgovac	Inženjer	Odvjetnik
<i>p</i>	0.64	0.32	0.89	0.00	0.08	0.96	0.89

Kruskal- Wallis testom ispitali smo postoji li statistički značajna razlika u percepciji društvenog statusa pedagoga obzirom na varijablu *uspjeh na fakultetu*. Utvrdili smo da s obzirom na uspjeh na fakultetu ne postoji statistički značajna razlika između studenata u rangiranju zanimanja, točnije zanimanja pedagoga ($\chi^2(3)=6.99$, $p=0.07$).

Kako bi utvrdili postoji li statistički značajna razlika u procjeni društvenog statusa istim postupkom utvrđeno je da varijabla *godina studija* nije povezana s poimanjem društvenog položaja pedagoga. Naime Kruskal-Wallis testom nismo dobili statistički značajnu razliku na kriteriju ($\chi^2(4)=1.68$, $p=0.79$).

Kruskal-Wallis testom ispitali smo postoji li statistički značajna razlika u poimanju društvenog položaja pedagoga u odnosu na ostala zanimanja obzirom na *razlog odabira studija*. Utvrđeno je da u rangiranju zanimanja, osobito pedagoga, ne postoji statistički značajna razlika u odnosu na razlog odabira studija ($\chi^2(2)=3.71$, $p=0.15$).

Tvrđnja u kojoj se ispitivao stav studenata o potrebitosti profesije pedagoga analizirana je frekvencijskom analizom. Kako vidimo iz tablice 16 najveći postotak studenata izražava kako se posao pedagoga smatra potrebnim u društvu (33.7%), dok njih 29.2% misli da se u društvu posao pedagoga smatra nepotrebnim, a 18% ih misli kako posao pedagoga društvo smatra izrazito bitnim. Njih 18% izrazilo se da ne može procijeniti. Ako bismo zbrojili postotke odgovora izrazito potreban i potreban dobili bismo 51.7% te nepotreban i izrazito nepotreban dobili bismo 30.3%. Kako vidimo veći je broj studenata koji izražava mišljenje da društvo smatra posao pedagoga potrebnim. Pozitivan stav samih pedagoga prema njihovoj profesiji, utječe na sliku pedagoga u društvu. Ako ne cijesimo sami sebe i ne borimo se za monopol nad strukom i prepoznatljivošću, kako će nas onda društvo cijeliti i prepoznati.

Tablica 16. Stav studenata o potrebitosti profesije pedagoga u društvu

U društvu se smatra da je posao pedagoga:	F	%
Izrazito potreban	16	18.0
Potreban	30	33.7
Ne mogu procijeniti	16	18.0
Nepotreban	26	29.2
Izrazito nepotreban	1	1.1
Ukupno	89	100.0

Tvrđnjom: *Kada bih pitao/la svoje susjede, rodbinu, prijatelje o tome tko je pedagog, očekujem da bi mi oni odgovorili..* ispitivana je informiranost okoline studenata o profesiji pedagoga. U tablici 17 vidimo rezultate frekvencijske analize. 6.7% studenata smatra da bi njihovi susjedi, rodbina, prijatelji sa velikom sigurnošću znali tko je pedagog, njih 50.6% misli da bi okolina bila donekle sigurna u vlastiti odgovor, do 42.7% misli da se njihov odgovor ne bi mogao procijeniti kao precizan. Nešto manje od pola studenata misli da njihova okolina ne bi dala precizan odgovor o tome tko je pedagog. Ovdje se opet javlja pitanje prepoznatljivosti profesije pedagoga i što pedagozi mogu uraditi po tom pitanju? Ledić i sur. (2013) navode kako je komunikacija sa svim akterima odgojno-obrazovne ustanove jako bitna. Izrazito je važno da pedagog komunicira sa širom okolinom. Pобоljšanje komunikacije može se postići kroz različita predavanja, roditeljske sastanke, stručne skupove, informativnim materijalima.

Tablica 17. *Informiranost okoline studenata o profesiji pedagoga*

Kada bih pitao/la svoje susjede, rodbinu, prijatelje o tome tko je pedagog, očekujem da bi mi oni odgovorili:	F	%
Sa velikom sigurnošću	6	6,7
Donekle sigurni u vlastiti odgovor	45	50,6
Njihov odgovor ne bi se mogao procijeniti kao precizan	38	42,7
Ukupno	89	100,0

U tvrdnji *Tko je pedagog i što on radi doznao/la sam iz...*, ponuđeno je 5 odgovora. Na kraju je ponuđena mogućnost da studenti sami dopune tvrdnju ukoliko prethodni odgovori ne obuhvaćaju ono što se odnosi na studente. Frekvencijskom analizom (Tablica 18) se pokazalo da je najveći broj studenata za pedagoga doznalo iz škole, 65.2%, zatim 15.7% je doznalo kroz studiranje, 11.2% od roditelja, a 4.5% na osnovu interneta. Po jedan student se izjasnio da je saznao iz samostalnog učenja, NVO sektora i TV-a. Najveći broj studenta saznao je za pedagoga kroz školu i njegovo djelovanje u školi. Kako se rad pedagoga najčešće realizira kroz rad u školi ovakav postotak je bio očekivan. Sljedeća kategorija kojoj su studenti dali najviše odgovora je fakultet, njih 15.7%. Postavlja se pitanje, jesu li ti studenti pri upisu studija pedagogije znali što upisuju i za koje zanimanje se opredjeljuju. Nakon njih su studenti koji su od roditelja saznali za pedagoge. Kako navode Lukaš, Gazibara (2010) suradnja obitelji i škole u svim se zemljama naglašava kao društvena i pedagoška obaveza jer su učenik i dijete jedna te ista osoba koja se razvija i u školi i u obitelji te zbog toga i suradnja roditelja i škole mora biti dvosmjerna. U radu s roditeljima važan je sustavni i stručni pristup, razumijevanje obiteljske situacije, okoline u kojoj se dijete i obitelj nalaze, kao i uzimanje u obzir andragoških komponenti odnosno dobi roditelja. Osim roditelja, određen broj studenata navelo je i internet kao izvor saznanja o pedagogu, međutim jako mali broj se opredijelio za taj odgovor. Kada je riječ o medijskim izvorima, uz internet, jedan student izabrao je TV, dok se ni jedan student nije izjasnio da su to bile novine. Živimo u svijetu digitalne tehnologije i interneta, gdje se dnevno širi na stotine informacija, međutim u tom moru novosti jako je mala ponuda relevantnih pedagoških sadržaja koji bi predstavili važnost pedagoga i njegov rad. U

istraživanju Markušić (2015), na ovo pitanje dobiveni su slični odgovori. Najviše učenika (srednje škole) izjasnilo se da su o tome tko je pedagog i što on radi doznali iz škole (njih 63 od 96), na drugom mjestu nalazi se odgovor od roditelja (9 učenika), internet (3učenika). Jedan ispitanik zaokružio je TV, dok novine nisu bile izabrane ni jednom. Iako je istraživanje provedeno u Republici Hrvatskoj slični rezultati pokazali su se i kod nas na Odsjeku za Pedagogiju gdje se radi o studentima Pedagogije.

Tablica 18. *Izvori saznanja o pedagogu*

Tko je pedagog doznao/la sam iz:	F	%
Interneta	4	4,5
TV	1	1,1
Škole	58	65,2
Od roditelja	10	11,2
Samostalno učenje	1	1,1
NVO	1	1,1
Fakultet	14	15,7
Novine	0	0
Ukupno	89	100,0

Tvrđnja kojom se procjenjivao položaj pedagoga u školi u odnosu na ostale poslove, sastojala se iz 6 ponuđenih zanimanja koje su studenti trebali rangirati brojevima od 1-6. Pri čemu broj 1 označava najbolji položaj u školi, a broj 6 najlošiji položaj u školi. Navedena tvrdnja analizirana je u odnosu na nezavisne varijable: spol, završena srednja škola, uspjeh na fakultetu, godinu studija te razlog odabira studija.

U tablici 19 prikazani su rezultati na koji način studenti procjenjuju važnost pojedinih poslova u školi. Kako vidimo prema studentima najbolji položaj u školi ima pedagog s aritmetičkom sredinom $\bar{X}=1.65$. Na drugom mjestu nalazi se posao nastavnika $\bar{X}= 2.17$, zatim posao ravnatelja $\bar{X}=2.34$. Potom se nalazi posao knjižničara s artimetričkom sredinom $\bar{X}=4.06$,

tajnika $\bar{X}=4.84$. Posao domara među navedenim poslovima studenti smatraju najmanje važnim, $\bar{X}=5.16$. Prema ovim rezultatima studenti pedagogije smatraju pedagoga važnijim od ravnatelja, koji ima ulogu školskog upravitelja i pedagoškog rukovoditelja. Ovakvi rezultati upućuju na visoko vrednovanje pedagoga od strane studenata pedagogije, pretpostavljamo jer su upoznati s važnošću pedagoga i njegovom ulogom u razvoju i napretku škole. Nakon pedagoga na rang ljestvici nalaze se nastavnici a onda tek ravnatelj. Lošiji položaj imaju knjižničar $\bar{X}=4.06$, tajnik $\bar{X}=4.84$, te na posljednjem mjestu domar $\bar{X}=5.16$.

Tablica 19. *Mjere deskriptivne statistike za položaj pedagoga u odnosu na ostala zanimanja u školi*

	N	$\bar{X}$	SD
Knjižničar	89	4.06	1.07
Ravnatelj	89	2.34	1.15
Nastavnik	89	2.17	1.00
Pedagog/inja	89	1.65	0.85
Domar	89	5.16	1.24
Tajnik	89	4.84	1.26

Tumač: N-broj ispitanika; $\bar{X}$ -aritmetička sredina; SD-standardna devijacija

Tablica 20. *Statistička značajnost razlika između aritmetičkih sredina*

	Knjižničar	Ravnatelj	Nastavnik	Pedagog/inja	Domar	Tajnik	
Prosječni rang M	58.90	62.20	36.30	43.30	53.45	31.00	
Prosječni rang $\check{Z}$	43.24	42.82	46.10	45.22	49.93	46.77	
p^*	0.049	0.020	0.237	0.807	0.228	0.056	
Prosječni rang gimnazija	49.05	46.06	50.42	46.51	47.21	45.17	
Prosječni rang srednja četverogodišnja škola	40.04	43.70	38.36	43.15	42.29	44.79	
p^*	0.07	0.65	0.02	0.49	0.32	0.94	
Prosječni rang uspjuh na	6	34.81	47.16	47.44	41.22	45.34	35.44
	7	49.46	43.19	44.55	46.64	42.83	46.65

fakultetu	8	41.48	45.32	44.91	45.20	45.23	51.50
	9	59.58	49.50	41.83	43.50	57.08	30.75
df		3	3	3	3	3	3
χ^2		7.20	0.53	0.26	0.64	1.92	6.50
p^{**}		0.06	0.91	0.96	0.88	0.58	0.08
Prosječni rang	1	38.16	47.64	32.43	51.11	41.98	40.86
godina studija	2	42.83	48.44	50.63	39.65	50.33	37.29
	3	50.36	45.42	44.61	43.17	51.03	42.94
	4	55.50	32.35	54.62	49.19	37.04	55.88
	5	42.40	45.95	46.20	43.30	37.30	63.70
df		4	4	4	4	4	4
χ^2		5.62	4.17	9.06	3.45	5.43	11.60
p^{**}		0.22	0.38	0.06	0.48	0.24	0.02
Prosječni rang	A	43.94	46.09	35.44	49.63	48.75	39.59
razlog odabira	B	41.48	41.21	45.45	37.46	40.88	41.54
studija	C	38.79	38.79	33.75	47.21	35.50	43.54
df		2	2	2	2	2	2
χ^2		0.41	1.13	4.35	5.09	2.83	0.22
p		0.81	0.56	0.11	0.07	0.24	0.89

Tumač: p^{**} - Mann-Whitney test; p^{**} -Kruskal-Wallis test; df-stupnjevi slobode; χ^2 -hi kvadrat; A-razlog upisa (općenita želja za studiranjem); B-razlog upisa (ljubav prema predmetu studija); C-razlog upisa (nisam uspio/la upisati željeni studij).

Kako bismo utvrdili postoji li statistički značajna razlika u poimanju položaja pedagoga u školi u odnosu na *spol* proveli smo Mann-Whitney test. U tablici 20 su prikazani rezultati testa koji pokazuju da na razini $p \leq 0.05$ postoji statistički značajna razlika u odnosu na spol kod zanimanja knjižničara ($p=0.04$), ravnatelja ($p=0.02$) i tajnika ($p=0.05$). Za zanimanje pedagoga nije utvrđena statistički značajna razlika. Iz tablice se može uočiti da su zanimanje knjižničara i ravnatelja bolje rangirale žene, dok su tajniku veću važnost dali muškarci u odnosu na žene.

Daljnjom analizom utvrdili smo postoji li statistički značajna razlika u odgovorima studenata obzirom na *završenu srednju školu* pri rangiranju zanimanja pedagoga. Rezultati Mann-Whitney testa pokazali su da statistički značajna razlika na razini $p \leq 0.05$ postoji samo

kod zanimanja nastavnika ($p=0.02$). Kao što vidimo u tablici studenti koji su završili srednju četverogodišnju strukovnu školu bolje su rangirali nastavnike na rang listi od studenata koji su završili gimnaziju. Kod zanimanja pedagoga nismo pronašli statistički značajnu razliku u odgovorima studenata.

Kruskal-Wallis testom ispitali smo postoji li statistički značajna razlika u poimanju položaja pedagoga u odnosu na ostala zanimanja u školi u odnosu na varijablu *uspjeh na fakultetu*. S obzirom da je naš kriterij na razini $p \leq 0.05$ nije se pokazala statistički značajna razlika u djelovanju ove varijable ni u jednom od zanimanja.

Dalje smo ispitali statističku značajnost razlike u odgovorima obzirom na varijablu *godina studija*. Kruskal-Wallis testom pokazala se statistički značajna razlika samo kod rangiranja zanimanja tajnika ($\chi^2(4)=11.60, p=0.02$).

Potom smo ispitali postoji li statistički značajna razlika u poimanju položaja pedagoga u školi obzirom na *razlog odabira studija*. Kruskal-Wallis testom nismo dobili statistički značajne razlike u odgovorima studenata ni u jednom od zanimanja, u odnosu na zadanu varijablu.

Kao što vidimo iz analize rezultata, studenti Odsjeka za Pedagogiju, položaj pedagoga u školi vide znatno boljim nego što se on prikazuje i u literaturi. Naime prema procjenama studenata pedagog je zauzeo bolje mjesto na rang listi nego ravnatelj koji se smatra rukovoditeljem i uporištem svih promjena u školi. Ovakav pozitivan stav svakako daje nadu da će se položaj pedagoga samim tim promijeniti i u društvu, gdje se ne daje dovoljno pažnje važnosti pedagoga.

Zadnja dva pitanja anketnog upitnika analizirana su frekvencijskom analizom. Pitanjima se nastojalo saznati da li bi studenti znali za pedagoga da ga nije bilo u školi koju su pohađali, te kakav je njihov stav o tome jesu li pedagozi uopće potrebni u školama.

Tablica 21. *Poznavanje pedagoga u školi i potreba za pedagogom u školi*

Tvrdnja	DA		NE	
	F	%	F	%
Da nije bilo pedagoga u školi koju sam pohađala nikad ne bih znao/la tko je pedagog	34	38.2	55	61.8
Mislim da pedagozi u školama i nisu toliko potrebni	1	1.1	88	98.9

Kao što vidimo u tablici 21 za tvrdnju *Da nije bilo pedagoga u školi koju sam pohađala nikad ne bih znao/la tko je pedagog* 38.2% ispitivanih studenata izjasnilo se da nikada ne bi saznali tko je pedagog da ga nije bilo u školi koju su pohađali, a njih 61.8% se ne slaže s tom tvrdnjom jer su imali priliku upoznati se s pedagogom i izvan škole. S obzirom da se 38.2% studenata izjasnilo da ne bi znali tko je pedagog da ga nije bilo u školi koju su pohađali, može se zaključiti da okolina nije dovoljno informirana o profesiji pedagoga i njegovom području rada. Ovo se može povezati s rezultatima prikazanim u tablici *Izvori saznanja o pedagogu*, gdje su TV, internet i novine obuhvaćale najmanji postotak pri informiranju studenata o pedagogu. Uzevši u obzir da živimo u vremenu suvremene tehnologije, gdje medijsku pozornost dobivaju razni sadržaji, potrebno je i profesiji pedagoga posvetiti određeni prostor kako bi javnost bila upoznata s razvojno-pedagoškom djelatnošću. Jedan od načina može biti putem web stranice. Također je potrebno više pažnje posvetiti roditeljima, jer su oni primarni i najznačajniji djetetovi odgajatelji. Stoga je potrebno omogućiti roditeljima da uvide važnost pedagoga i time svoja saznanja prenesu na svoju djecu.

Tvrdnju *Mislim da pedagozi u školama i nisu toliko potrebni* 98.9% studenata je negiralo. Prevedemo li ovo u broj studenata, njih 88 se ne slaže s navedenom tvrdnjom. Samo jedan student je izrazio slaganje s tvrdnjom.

Statistički značajna razlika u odgovorima studenata pronađena je samo na podljestvici *Kompetencijski profil pedagoga* na varijabli *razlog odabira studija* gdje su studenti čiji je razlog upisa *ljubav prema predmetu studija* dali značajno bolje odgovore u odnosu na ostale, što možemo povezati s intrinzičnom motivacijom.

Temeljem analiziranih rezultata istraživanja, mogu se u potpunosti odbaciti podhipoteze H1 – H4 o postojanju statistički značajnih razlika u stavovima i znanju o profesiji pedagoga (poznavanju područja rada pedagoga, poznavanju očekivanih kompetencija pedagoga, stavovima studenata o statusu pedagoga u današnjem društvu) obzirom na spolne razlike, završenu srednju školu, uspjeh tokom studija i godinu studija) te djelomično prihvatiti H5, obzirom na statistički značajnu utvrđenu razliku kada je razlog odabira studija u pitanju, gdje ljubav prema predmetu studija igra značajnu ulogu.

Time se skoro u potpunosti može odbaciti i glavna hipoteza o postojanju statistički značajnih razlika u stavovima i znanju o profesiji pedagoga na odabranom uzorku studenata pedagogije.

IV ZAKLJUČAK

U suvremenom društvu koje se mijenja pod uvjetom globalnih promjena uslijed postmodernizacije i informatizacije, perspektiva rada pedagoga je takva da pedagog mora raditi na očuvanju svog stručnog identiteta. Pedagog se nalazi pred različitim izazovima jer je temelj suvremene pedagoške djelatnosti predviđanje, osmišljavanje i poticanje odgojno-obrazovnog procesa u skladu sa potrebama svih sudionika tog procesa. Kakav je položaj pedagoga u cijeloj ovoj priči nastojali smo doznati kroz provedeno istraživanje. Kroz ispitivanje stavova i znanja o profesiji pedagoga, području rada pedagoga, kompetencijama potrebnim u radu te društvenom položaju pedagoga dobili smo konkretnu sliku što studenti pedagogije na Filozofskom fakultetu misle o profesiji za koju se i sami pripremaju. Krenuli smo od pretpostavke da će se pojaviti statistički značajne razlike u stavovima i znanju o profesiji pedagoga temeljem: spola, završene srednje škole, uspjeha na fakultetu, godine studija i razloga odabira studija studenata. Kroz rezultate istraživanja uočili smo da studenti poznaju profesiju pedagoga jako dobro. Svoje viđenje pedagoga studenti su najviše iskazali kroz rad s učenicima i rješavanje problema, što praksa najčešće i pokazuje. Iako rad pedagoga obuhvaća mnogo više od toga. Pedagog kao stručni suradnik škole prisutan je za sve subjekte odgojno-obrazovnog procesa ne samo kada je riječ o rješavanju problema u školi, nego i svim drugim događanjima vezanim za pedagoški rad, bilo da se radi o osobnim problemima učenika, profesionalnom informiranju i savjetovanju. Studenti su pokazali i visoku razinu poznavanja kompetencijskog profila. Najviše pažnje pružili su osobnim kompetencijama. Osobne kompetencije važne su za pretvaranje osobnih potencijala pedagoga u djelatne sposobnosti. Upravo ove sposobnosti određuju kako ćemo se nositi s vlastitim izazovima u raznim okolnostima. Statistički značajna razlika u odgovorima studenata o potrebnim kompetencijama pronađena je kod djelovanja varijable *razlog upisa studija* gdje su studenti čiji je razlog upisa *ljubav prema predmetu studija* dali značajno bolje odgovore u odnosu na studente koji su iz drugih razloga odabrali studij (općenita želja za strudranjem, nisam uspio/la upisati željeni studij). Dobivena razlika u odgovorima može biti uvjetovana unutarnjom motivacijom studenata koji su pedagogiju upisala zbog ljubavi prema predmetu studija, a ne zato što nisu uspjeli upisati željeni studij ili zato što su imali želju studirati bilo što. Dobiveni rezultat možemo povezati i s odgovorima na podljestvici *poznavanje profesije pedagoga*, gdje su studenti za tvrdnju *Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog profesionalnog informiranja i savjetovanja* izrazili neodlučan stav. Ovo pokazuje da se jako malo važnosti daje profesionalnoj orijentaciji, na što upućuju i razlozi odabira studija pedagogije. Kao izvor

saznja o pedagogu 14 studenata navelo je fakultet, što bi značilo da su se s pojmom profesije pedagoga upoznali tek na studiju.

Naš daljnji fokus bio je na društvenom položaju pedagoga odnosno kako studenti pedagogije vide profesiju pedagoga u društvu. Rezultati procjenjivanja položaja pedagoga u odnosu na ostala zanimanja u društvu govore da je profesija pedagoga potcijenjena. Naime studenti su profesiju pedagoga stavili na šesto mjesto od mogućih sedam. Mogući razlozi ovakvog gledišta mogu se pronaći u nedovoljnom osiguravanju dobrih socijalnih i materijalnih uvjeta rada, nedovoljnim uvjetima za stvaranje poticajne radne okoline, a ni mogućnost cjeloživotnog učenja i obrazovanja nije od primarnog značaja. Unatoč stavu da je društveni položaj pedagoga loš, studenti su njegov položaj unutar škole ocijenili najbolje na rang listi danih zanimanja. Za studente pedagogije, među navedenim zanimanjima pedagozi imaju najveću važnost u školi. Ovakav pozitivan stav svakako je vjetar u leđa budućim pedagoškim stručnjacima. Jedan od mogućih problema na koje ukazuju rezultati je nedovoljna informiranost javnosti o profesiji pedagoga i njegovoj važnosti. Najmanje studenata izjasnilo se da je za pedagoga saznalo kroz neki medijski izvor (internet, TV, novine). U vremenu kada mladi naraštaji sve više vremena provode uz modernu tehnologiju poželjno bi bilo iskoristiti taj medijski prostor za korisne informacije, ovdje se prije svega misli na pedagoški sadržaj gdje bi svoj udio svakako trebao naći pedagog. U Osijeku u Republici Hrvatskoj provedeno je istraživanje, Marci (2014), kojemu je bio cilj ispitati medijske interese adolescenata, količinu vremena provedenog u korištenju interneta i društvenih mreža. Rezultati su pokazali da na uzorku od 100 ispitanika 54,2% koristi internet više od 3 sata dnevno. Na učestalost korištenja interneta ukazuje i istraživanje koje je u Sarajevu provelo KJU „Porodično savjetovalište“ (2011). Prema rezultatima, 56,8% učenika internet koristi svaki dan, i to u prosjeku od jedan do tri sata, 21,2% internet koristi tjedno, dok ostalih 22% učenika koristi internet jednom mjesečno ili još rjeđe. Ekstremno korištenje interneta (više od šest sati dnevno) zabilježeno je kod 5,8% učenika. Ovi rezultati pokazuju da je sve veći broj djece kojoj je korištenje interneta glavni sadržaj slobodnog vremena. Postavlja se pitanje zašto sadržaji o profesiji pedagoga ne uzimaju udjela u informiranju javnosti a prije svega mladih?. Studenti u našem istraživanju izrazili su stvarno stanje o nedovoljnoj informiranosti okoline.

Ovo istraživanje može poslužiti svim pedagozima da promisle o svom položaju te što mogu učiniti da se on poboljša onako kako profesija pedagoga zaslužuje. U kontekstu poboljšanja položaja pedagoga bilo bi korisno provesti istraživanje u kojemu bi uzorak sačinjavala šira javnost kako bi se saznalo što šira javnost misli o profesiji pedagoga. Dalje bi

se pažnja trebala posvetiti informiranju javnosti o profesiji pedagoga putem internet izvora (web stranice škole). Kao što je već spomenuto korištenje interneta uzima veliki udio u slobodnom vremenu ljudi. Na web stranicama škole poseban sadržaj trebao bi biti posvećen aktivnostima pedagoga kako bi se prikazala važnost i uloga pedagoga u školskom životu. Kroz različita predavanja, roditeljske sastanke, stručne skupove, dijeljenje informativnih materijala pedagozi mogu roditeljima ali i široj javnosti ukazati na potrebitost profesije pedagoga.

V LITERATURA

1. Arbunić, A., Kostović-Vranješ, V. (2007). Nastava i izvori znanja. *Odgojne znanosti*, 9(2(14)), str. 86-111. Preuzeto 12.07.2019 sa: <https://hrcak.srce.hr/23547>
2. Bjelan-Guska, S., Buzuk, E., Katavić I., Klepić, D. (2017). Izazovi savjetodavnog rada školskog pedagoga s nastavnicima u funkciji unaprjeđenja kvalitete nastavnog procesa. str. 270-292, u: Turk, M.(ur.), *Suvremeni izazovi u radu (školskog) pedagoga: Zbornik u čast Stjepana Staničića*, Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, Preuzeto: 20.12.2018. sa: https://bib.irb.hr/datoteka/875111.Profesionalni_razvoj_odgajatelja_izazov_za_pedagoga.pdf
3. Burić, I. (1990). Željka Šporer, Sociologija profesija. *Revija za sociologiju*, 21(4) , str. 771-772. Preuzeto 16.02.2019. sa: <https://hrcak.srce.hr/file/228878>
4. Duerr, K., Spajić-Vrkaš, V., Ferreira Martins, I. (2002). *Učenje za demokratsko građanstvo u Europi*. Zagreb: Filozofski fakultet, Centar za istraživanje, izobrazbu i dokumentaciju u obrazovanju za ljudska prava i demokratsko građanstvo.
5. Fajdetić, M., Šnidarić, N. (2014). Kompetencije stručnog suradnika pedagoga u suvremenoj pedagoškoj praksi. *Napredak: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 154(3), str. 237-260. Preuzeto 10.12.2018. sa : <https://hrcak.srce.hr/138846>
6. Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu: Odsjek za pedagogiju (2018). Preuzeto 16.02.2019. sa: <http://ff.unsa.ba/index.php/bs/o-odsjeku-pedagogija>
7. Gajanović, N., Muratbegović, M., Filipović, N., Mandić, P., Stojaković, P. (1984). *Pedagog u savremenoj školi*. Sarajevo: Zajednica.
8. Hadžić-Suljkić, M. (2014). Kompetencije i osobine ličnosti školskog pedagoga-psihologa. *Stručni skup pedagoga i psihologa Tuzlanskog kantona* , Tuzla. Preuzeto 16.02.2019. sa: http://cms1.dpptk.net/userfiles/dpptk/files/Mirzeta_Hadzic_Suljkic_Kompetencije%20pedagoga-psihologa.pdf
9. Hadžić-Suljkić, M. (2015). *Metodika rada školskog pedagoga-psihologa*. Tuzla: OFF SET Tuzla.
10. Jurić, V. (1977). *Metodika rada školskog pedagoga*. Zagreb: Pedagoško-književni zbor.
11. KJU „Porodično savjetovalište“- Odjeljenje za razvojno-istraživačke i promotivne poslove (2011). *Iskustva korištenja interneta učenika osnovnih škola u Kantonu*

- Sarajevo. Sarajevo: KJU „Porodično savjetovalište“. Preuzeto 15.06.2019 sa: <http://porodicno.ba/wp-content/uploads/2014/03/iskustva-koritenja-interneta-uenika-osnovnih-kola-u-kantonu-sarajevo-.pdf>
12. Klaić, B. (2001). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske.
  13. Ledić, J., Staničić, S., Turk, M. (2013). *Kompetencije školskih pedagoga*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci.
  14. Ledić, J., Turk, M. (2013). Kompetencije europske dimenzije u obrazovanju: stavovi studenata. *Pedagogijska istraživanja*, 10(2), str. 187-199. Preuzeto 15.06.2019 sa: <https://hrcak.srce.hr/129667>
  15. Lukaš, M., Gazibara, S. (2/2010). Modaliteti suradničkih odnosa školskog pedagoga i roditelja. *Život i škola*, 24, str. 210–229. Preuzeto 09.06.2019. sa: https://www.academia.edu/2337051/MODALITETI_SURADNI%C4%8CKIH_ODNOSA_KOLSKOG_PEDAGOGA_I_RODITELJA
  16. Marczi, S. (2014). *Odnosi među mladima u virtualnom svijetu*. Diplomski rad, Osijek: Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku-Filozofski fakultet. Preuzeto 15.06.2019 sa: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffos:1081/preview#page=32&zoom=100,0,857>
  17. Markušić, P. (2015). *Percepcija profesionalnog statusa i ugleda pedagoga*. Diplomski rad, Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci. Preuzeto 10.12.2018. sa: <https://repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri:22/preview>
  18. Mataija, I., (2015). *Kompetencije pedagoga za zapošljavanje izvan odgojno-obrazovnog sustava*. Magistarski rad, Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci. Preuzeto 28.02.2019. sa: <https://repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri:161/preview>
  19. Pedagoški standardi i normativi za srednje obrazovanje, Službene novine Kantona Sarajevo, br. 23/04. Preuzeto 21.01.2019. sa <http://mon.ks.gov.ba/sites/mon.ks.gov.ba/files/Pedagoski%20standardi%20i%20normativi%20za%20srednje%20obrazovanje.pdf>
  20. Pedagoški standardi i opći normativi za osnovni odgoj i obrazovanje i normative radnog prostora, opreme, nastavnih sredstava i učila po predmetima za osnovnu školu. Službene novine Kantona Sarajevo, br. 16/07. Preuzeto 21.01.2019. sa <http://mon.ks.gov.ba/sites/mon.ks.gov.ba/files/PedagoskiStandardiNormativiOsnovniOdgojObrazovanje.pdf>.

21. Petričević, D. (2011). Prilog raspravi o profesiji: Andragog. *Andragoški glasnik : Glasilo Hrvatskog andragoškog društva*, 15(1.(26)), str. 11-29. Preuzeto 06.02.2019. sa: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=154598
22. Sahlberg, P. (2012). *Lekcije iz Finske : što svijet može naučiti iz obrazovne reforme u Finskoj*. Zagreb : Školska knjiga.
23. Staničić, S. (2005). Uloga i kompetencije školskih pedagoga. *Pedagogijska istraživanja*, 2(1), str. 35-47. Preuzeto 10.12.2018. sa: <https://hrcak.srce.hr/139347>
24. Šverko, B. (2012). *Ljudski potencijali: usmjeravanje, odabir i osposobljavanje*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
25. Vargović, E. (2007). Bilješke jednog učitelja: Problemi i ideje, upućivanja i iskustva. *Metodički ogledi*, 14 (2), str. 119-143. Preuzeto 02.02.2019. sa : <https://hrcak.srce.hr/20775> 07.03.2019
26. Vizek Vidović, V. (ur.), (2005). *Cjeloživotno obrazovanje učitelja i nastavnika: višestruke perspektive*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja. Preuzeto: 08.03.2019. sa: <http://idiprints.knjiznica.idi.hr/634/2/Cjelo%C5%BEivotno%20obrazovanje%20u%C4%8Ditelja%20i%20nastavnika.pdf>
27. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, *Standardna klasifikacija zanimanja*. Preuzeto: 06.02. sa: <http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/zakoni/2004/odluke/dodatak%20odluci%20183.pdf>
28. Žižak, A. (1997). Elementi profesionalne kompetentnosti socijalnih pedagoga. *Kriminologija i socijalna integracija : časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 5(1-2), str. 1-10. Preuzeto 15.12.2018. sa: <https://hrcak.srce.hr/94172>
29. Žižak, A. (1999). Pitanja profesionalne etike - jedno od temeljnih pitanja profesionalnog identiteta socijalnih pedagoga. *Kriminologija i socijalna integracija*, 7(1), str. 41-46. Preuzeto 17.02.2019. sa: <https://hrcak.srce.hr/file/138697>

VI PRILOZI

1. Prilog 1

Anketni upitnik za studente

Dragi studenti , ovim anketnim upitnikom želi se ispitati vaše mišljenje o profesiji pedagoga i njegovom ugledu u društvu. Istraživanje se provodi za potrebe diplomskog rada pod nazivom „Stavovi studenata Pedagogije o profesiji pedagoga“, u okviru studija Pedagogije. Anketa je anonimna, provodi se isključivo u svrhu izrade diplomskog rada te vas molim da na pitanja odgovorite iskreno, u skladu s vlastitim mišljenjem. Za ispunjavanje anketnog upitnika bit će vam potrebno oko 15 minuta. Zahvaljujem vam na sudjelovanju u istraživanju!

Zaokružite slovo ispred odgovarajućeg odgovora.

Spol: a) M b) Ž

Srednja škola koju ste pohađali :

a) gimnazija

b) četverogodišnja strukovna škola(npr. ekonomski tehničar, medicinski tehničar, šumarski tehničar, tehničar za mehatroniku)

Godina studija: Opći uspjeh na studiju

a) I.   a) 10/A

b) II.   b) 9/B

c) III.   c) 8/C

d) IV.   d) 7/D

e) V.   e) 5/F

Godine starosti: _____ (upišite vašu starosnu dob)

Tko je za vas pedagog? Što on radi? (Opišite)

Procijenite vaš stupanj slaganja za svaku tvrdnju, tako da zaokružite jedan od brojeva u svakoj tvrdnji, koji imaju značenje 1- uopće se ne slažem, 2- ne slažem se, 3-neodlučan/na sam, 4-slažem se, 5- potpuno se slažem.

Posao pedagoga može obavljati učitelj. 1 2 3 4 5

Posao pedagoga može obavljati psiholog. 1 2 3 4 5

Procijenite vaš stupanj slaganja za svaku tvrdnju, tako da zaokružite jedan od brojeva u svakoj tvrdnji, koji imaju značenje 1- uopće se ne slažem, 2- ne slažem se, 3-neodlučan/na sam, 4-slažem se, 5- potpuno se slažem.

Učenici najčešće odlaze pedagogu zbog:

razgovora o školskom neuspjehu 1 2 3 4 5

razgovora o osobnim problemima 1 2 3 4 5

rješavanja sukoba 1 2 3 4 5

ometanja nastave 1 2 3 4 5

profesionalnog informiranja i savjetovanja 1 2 3 4 5

nešto drugo (napiši što) _____

Procijenite vaš stupanj slaganja za svaku tvrdnju, tako da zaokružite jedan od brojeva u svakoj tvrdnji, koji imaju značenje 1- uopće se ne slažem, 2- ne slažem se, 3-neodlučan/na sam, 4-slažem se, 5- potpuno se slažem.

Pedagog/inja bi trebao/la :

Planirati sve što će se događati u školi 1 2 3 4 5

Uvoditi promjene u školski rad 1 2 3 4 5

Savjetovati one kojima je to potrebno u školi 1 2 3 4 5

Raditi s roditeljima 1 2 3 4 5

Davati sve informacije vezane za školu i ispunjavati dokumentaciju za školu	1	2	3	4	5
Pratiti i vrednovati rad u školi	1	2	3	4	5
Provoditi istraživanja	1	2	3	4	5
Razvijati i unapređivati svoj rad i rad ostalih nastavnika	1	2	3	4	5
Pisati nastavne pripreme drugim nastavnicima	1	2	3	4	5

Procijenite u kojoj se mjeri slažete s navedenim tvrdnjama, tako da u kvadratić zabilježite samo jedan X.

		Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Neodlučan/na sam	Slažem se	U potpunosti se slažem
1.	Uloga pedagoga je stvarati okruženje u kojem će se svi zaposlenici međusobno slagati.					
2.	Pedagog pomaže nastavniku poboljšati odgojno-obrazovni rad.					
3.	Pedagog mi može pomoći u rješavanju problema.					
4.	Uloga pedagoga je voditi pedagošku dokumentaciju.					
5.	Pedagog je dužan surađivati s ravnateljem u rješavanju školskih problema.					
6.	Pedagog sudjeluje u upisu učenika i formiranju razrednih odjela.					
7.	Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u školi.					
7.a	Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u vrtiću.					
7.b	Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u zatvoru.					
7.c	Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u učeničkom domu i domu za nezbrinutu djecu.					
7.d	Pedagog je osoba koja može biti zaposlena u nevladinoj udruzi.					

Promislite o tome kakav bi pedagog trebao biti i kakve bi sposobnosti i vještine trebao posjedovati. Procijenite vaš stupanj slaganja za svaku tvrdnju, tako da u kvadratić zabilježite samo jedan X.

		Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Neodlučan/na sam	Slažem se	U potpunosti se slažem
1.	Biti dosljedan					
2.	Biti iskren u svom radu.					
3.	Uvoditi nešto novo u školski rad.					
4.	Biti komunikativan i pristupačan.					
5.	Savjetovati druge u radu.					
6.	Biti osoba od povjerenja.					
7.	Sudjelovati u organiziranju odgojno- obrazovnog rada.					
8.	Znati koristiti informatičku tehnologiju.					
9.	Znati kako se planira i programira rad škole.					
10.	Poznavati zakone i školsku dokumentaciju.					
11.	Biti otvoren prema nastavnicima i učenicima.					
12.	Uvažavati mišljenja i ideje drugih.					
13.	Ostvariti suradnju sa zajednicom izvan škole.					
14.	Sudjelovati u rješavanju konflikata.					
15.	Poznavati praćenje rada nastavnika.					
16.	Sudjelovati u vođenju školskih projekata i projekata koji se tiču Europske unije.					
17.	Stvarati poticajno radno okruženje.					
18.	Sudjelovati u radu s roditeljima.					
19.	Poznavati barem jedan strani jezik.					

Kako procjenjujete položaj navedenih zanimanja u našem društvu? Označite brojevima od 1 do 7, pri čemu brojka 1 označava da ima najbolji položaj, dok brojka 7 označava najlošiji položaj u društvu. Brojeve upišite na prazne crte s lijeve strane (dva ili više zanimanja ne mogu dijeliti isti broj).

____ liječnik

____ političar

____ pedagog/inja

____ policajac

____ trgovac

____ inženjer

____ odvjetnik

U društvu se smatra da je posao (profesija) pedagoga:

- a) izrazito potreban
- b) potreban
- c) ne mogu procijeniti
- d) nepotreban
- e) izrazito nepotreban

Kada bih pitao/la svoje susjede, rodbinu, prijatelje o tome tko je to pedagog, očekujem da bi mi oni odgovorili;

- a) sa velikom sigurnošću
- b) donekle sigurni u vlastiti odgovor
- c) njihov odgovor ne bi se mogao procijeniti kao precizan

Tko je pedagog i što on radi doznao/la sam iz:

- a) novina
- b) Interneta
- c) TV
- d) škole
- e) od roditelja
- f) _____(negdje drugdje)

Što mislite, koliko su poslovi pojedinih osoba u školi važni i potrebni? Rangirajte ih brojevima od 1 do 6, pri čemu brojka 1 označava da je najpotrebniji, dok brojka 6 označava da je najmanje potreban. Brojeve upišite na prazne crte s lijeve strane (dva ili više poslova ne mogu dijeliti isti broj).

____ knjižničar

____ ravnatelj

____ nastavnik

____ pedagog/inja

____ domar

____ tajnik

Da nije bilo pedagoga u školi koju sam pohađao/la,

nikad ne bih znao/la tko je pedagog.

DA

NE

Mislim da pedagozi u školama i nisu toliko potrebni.

DA

NE

Studij pedagogije upisao/la sam iz razloga (zaokružite jedan odgovor) :

- a) općenita želja za studiranjem
- b) ljubav prema predmetu studija
- c) logičan nastavak srednje škole
- d) imam osiguran posao
- e) iz ekonomske računice (isplativosti studija)
- f) utjecaj obitelji
- g) nisam uspio/la upisati željeni studij